

บทที่ 1.

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความยากจนซึ่งวัดโดยเส้นความยากจน(Poverty Line) ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2545 มีจำนวนคนยากจนทั่วประเทศ 6.2 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.8 ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยลักษณะของคนยากจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท (ร้อยละ 86.2 ของคนยากจนทั้งหมด) อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2 ใน 3 ของคนยากจนทั้งหมด) และคนยากจนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม รวมทั้งหัวหน้าครัวเรือนยากจนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือไม่มีการศึกษานอกจากนี้ประชาชนยังมีปัญหาความเดือดร้อนด้านอื่น ๆ อีก เช่น ปัญหาน้ำล้น ปัญหาการขาดที่ดินทำกิน ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย ปัญหาการประกอบอาชีพ / การมีงานทำ เป็นต้น (ศตจ. 2547 : 5)

การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล ซึ่งมุ่งแก้ปัญหาความยากจนให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2551 โดยได้กำหนดแนวทางส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำให้กับประชาชน ที่มีความเดือดร้อน และความยากจนที่ลงทะเบียนแจ้งความต้องการช่วยเหลือไว้ดังนี้ (ศตจ. 2547 : 29 – 30)

1) การพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อให้ประชาชนมีองค์ความรู้ในการเพิ่มผลิตภาพของตนเอง มีทักษะความสามารถในการบริหารงานอาชีพให้อาชีพที่ทำมีความยั่งยืน

2) การส่งเสริมการมีงานทำ (Employment Promotion) โดยจัดให้ประชาชนที่ว่างงาน และต้องการงานทำได้รับการพัฒนาศักยภาพ ยกกระดับทักษะฝีมือให้ตรงกับความต้องการของตลาด และจัดให้มีกลไกการบรรจุนานที่ทันสมัย รวมทั้งส่งเสริมการประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตนเอง

3) การวางแผนและการดำเนินการ จัดเตรียมประชาชนที่ลงทะเบียนความต้องการฝึกอาชีพ ความต้องการจัดหางานให้ทำ ความต้องการจัดหาอาชีพเสริม ให้พร้อมที่จะเข้าทำงานในงาน / อาชีพ

4) การใช้แนวทางAFP(Area – Function – Participation) ในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ โดยจะจัดข้อมูลด้าน Demand Side และ Supply Side แยกลงเป็นรายจังหวัด และมอบให้พื้นที่ (จังหวัด) ซึ่งได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO ในฐานะผู้อำนวยการ ศตส. จังหวัดเป็น

จัดสรร / กระจายทรัพยากร (Supply) ให้ตรงกับความต้องการ (Demand) ของผู้ที่เดือดร้อน ทั้งด้าน องค์ความรู้ ทักษะ แหล่งงาน แหล่งเงินทุนและช่องทางการตลาดตามความเร่งด่วน / รุนแรงของปัญหา

จังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี พ.ศ. 2547 ได้มีประชาชนลงทะเบียนแจ้งความต้องการฝึกอาชีพ จัดหางานให้ทำ และความต้องการจัดหาอาชีพเสริม จำนวน 9,271 ปัญหา จำนวน 9,230 คน (สถจ. 2547 : เอกสารประชุมกระทรวงมหาดไทย) ได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์เพื่อให้สนองนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดความยากจนของประชาชนตามเป้าประสงค์พัฒนาคนให้ครบ 4 มิติ เพื่อให้ เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประเด็นยุทธศาสตร์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สำนักงานแรงงานจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับมอบหมายให้เป็นเลขานุการคณะทำงานส่งเสริม อาชีพ และการมีงานทำของจังหวัด ตามแนวทาง AFP (Area Function Participation) ผู้ว่าราชการ จังหวัดกาฬสินธุ์(CEO) ได้สนับสนุนงบประมาณงบกลางปีงบประมาณ 2548 ให้จำนวน 4,848,480 บาท (สี่ล้านแปดแสนสี่หมื่นแปดพันสี่ร้อยแปดสิบบาทถ้วน) เพื่อดำเนินการฝึกอบรมด้านอาชีพแก่ประชาชน ที่ลงทะเบียนความต้องการช่วยเหลือด้านอาชีพ การมีงานทำ และอาชีพเสริม โดยบูรณาการกับส่วน ราชการที่ดำเนินการฝึกอบรมด้านอาชีพ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานจัดหางาน จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดกาฬสินธุ์ และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดกาฬสินธุ์

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาทักษะฝีมือ แรงงานเพื่อการมีงานทำแก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 เพื่อตรวจสอบ ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานที่ได้กับวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ ข้อมูลที่ได้ใช้เพื่อ ตัดสินความสำเร็จของโครงการและเป็นแนวทางในการกำหนดการดำเนินโครงการฝึกอบรมด้านอาชีพใน อนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

เพื่อประเมินผลความสำเร็จของโครงการตามวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาทักษะฝีมือ แรงงานเพื่อการมีงานทำแก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 มี 3 ประการดังนี้

1. เพื่อยกระดับฝีมือแรงงาน และเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว
2. มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ
3. ลดปัญหาความยากจนของประชาชน

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการประเมินผลความสำเร็จของโครงการ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผลที่ได้กับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงจำกัดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1. พื้นที่ทำการประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม จาก 2 อำเภอ ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 19 กลุ่มอาชีพ ดังนี้

1.1 อำเภอเมือง จำนวน 14 กลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย บ้านหนองสาหร่าย ตำบลเหนือ , บ้านดอนสวรรค์ , บ้านคำเม็ก ตำบลไผ่ , บ้านเหล่ากลาง ตำบลหมื่น , ชุมชนโรงจิว , ชุมชนวัดทุ่งศรีเมือง เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ , บ้านโพนทอง ตำบลโพนทอง , บ้านหนองกุง ตำบลหนองกุง , บ้านห้วยตุม ตำบลกลางหมื่น , บ้านนาจารย์ ตำบลนาจารย์ , เทศบาลนาจารย์ ตำบลนาจารย์ , บ้านคำไผ่ ตำบลหนองกุง , บ้านเชียงเครือ ตำบลเชียงเครือ และสำนักงานจัดหางานจังหวัด

1.2 อำเภอยางตลาด จำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย บ้านโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน , บ้านไทยเจริญ ตำบลยางตลาด , บ้านอุ่มเม่า ตำบลอุ่มเม่า , บ้านโนนสูง ตำบลโนนสูง และบ้านนาเชือก ตำบลนาเชือก

2. ผู้ให้ข้อมูล คือผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อการทำงาน แก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 จำนวน 446 ราย จาก 19 กลุ่มอาชีพในพื้นที่ อำเภอเมือง และอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล

3. ระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2548 ถึงวันที่ 10 มีนาคม 2549 เป็นการศึกษาเมื่อโครงการดำเนินการสิ้นสุดแล้ว 3 เดือน และผู้เข้ารับการฝึกอบรมจบการฝึกอบรมไม่เกิน 6 เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. รู้ปัญหาและอุปสรรคของผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพ
2. รู้ปัจจัยต่าง ๆ ที่จะช่วยให้โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์
3. เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนในอนาคตต่อไป

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การประเมินผลโครงการ หมายถึง การตรวจสอบผลการดำเนินงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดตามโครงการโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อตัดสินใจกำหนดแนวทางดำเนินโครงการในอนาคตต่อไป

2. โครงการ หมายถึง ชุดกิจกรรมที่สำนักงานแรงงานจังหวัดกาฬสินธุ์ขอสนับสนุนและได้รับอนุมัติจากจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อดำเนินการฝึกอบรมด้านอาชีพให้กับประชาชนที่ว่างงาน หรือไม่มีอาชีพ ผู้ลงทะเบียนปัญหาความต้องการด้านการมีงานทำ ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2547 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2548 ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

3. การฝึกอบรมด้านอาชีพ หมายถึง การฝึกอบรมของประชาชนกลุ่มเป้าหมายตามโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อการมีงานทำ แก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 มี 2 ประเภท ดังนี้

3.1 ฝึกอบรมเพื่อเข้าสู่อาชีพ หมายถึง การฝึกอบรมให้ประชาชนผู้ว่างงานหรือยังไม่มีอาชีพ ที่ชัดเจน เพื่อให้มีความรู้ มีทักษะ พอที่จะเข้าทำงานหรือประกอบอาชีพอิสระด้วยตนเองได้

3.2 ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ หมายถึง การฝึกอบรมให้ประชาชนที่มีอาชีพเดิมอยู่แล้ว เช่น ทำไร่ ทำนา รับจ้าง ซึ่งเป็นผู้มีรายได้น้อย ครอบครัวยากจน หรืออาชีพขาดความมั่นคง หรือต้องการปรับเปลี่ยนอาชีพใหม่ให้มีความรู้ มีทักษะเพิ่มขึ้น และสามารถพัฒนาอาชีพเดิม หรือเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเอง หรือปรับเปลี่ยนเข้าสู่อาชีพใหม่ได้ หรือเป็นผู้ประกอบการอิสระ

4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพ หมายถึง ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อการมีงานทำ แก้ปัญหาสังคมและความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548

5. รายได้ หมายถึง จำนวนเงินที่เกิดขึ้นจากการนำความรู้หรือทักษะฝีมือไปประกอบอาชีพ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

5.1 ระดับดีเด่น หมายถึง มีรายได้เฉลี่ยวันละ 100 -300 บาท โดยมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผู้ไม่มีรายได้หรือมีรายได้น้อย

5.2 ระดับปานกลาง หมายถึง มีรายได้เฉลี่ยวันละ 20 -100 บาท โดยมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผู้ไม่มีรายได้หรือมีรายได้น้อย

5.3 ระดับควรปรับปรุง หมายถึง ไม่มีรายได้ หรือมีรายได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเฉลี่ยไม่เกินวันละ 20 บาท

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปเนื้อหาเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. การประเมินโครงการ
2. การประเมินโครงการฝึกอบรม
3. กรอบแนวคิดในการศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การประเมินโครงการ

1.1 ความหมายของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการ ได้มีนักวิชาการและนักประเมินหลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

นิตา ชูโต (2532 : 9) ให้ความหมายว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กิจกรรมรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ความหมายข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทาง วิธีการปรับปรุงวิธีการเกี่ยวกับโครงการและหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของโครงการได้ดียิ่งขึ้น

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2529 : 1) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นการประมาณค่าของกิจกรรมใด ๆ อย่างมีระบบ เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2529 : 11) ให้ความหมายว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามที่ว่า นโยบายแผนงานโครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้แต่ต้นหรือไม่และระดับใด

สมพร แสงชัย (2530 : 3) ให้ความหมายว่า การประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบดูว่าโครงการที่ดำเนินไปนั้น มีความก้าวหน้าไปแค่ไหน มีปัญหาในการปฏิบัติอย่างไร บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ หรือมีผลกระทบอย่างไรบ้าง หรืออาจกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการ คือ

1. การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับแผนที่ตั้งไว้
2. การควบคุมและเร่งรัดการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย
3. การศึกษาปัญหาในทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขแผนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
4. การศึกษาแผนงานที่ได้ดำเนินไปแล้ว เพื่อให้ทราบคำตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาที่มีอยู่อย่างไร

5. การศึกษาคุณผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่ตั้งไว้และไม่ตั้งไว้ซึ่งอาจจะเป็น เหตุผลของการวางโครงการต่อไปอีก หรือเป็นข้อมูลสำหรับช่วยในการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร

วิโรจน์ สารรัตนะ (2532 : 4) ให้ความหมายว่า การประเมินโครงการ หมายถึง การ ประเมินผล เป็นการวัดผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง เพื่อเอาผลนั้นไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2536 : 2) ให้ความหมายว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการศึกษาแสวงหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไร และบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีผลกระทบในแง่บวกต่าง ๆ อย่างไรที่เกิดขึ้นจากโครงการบ้าง

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2537 : 87) ให้ความหมายว่า การประเมินโครงการ หมายถึง การตัดสินใจคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่งการประเมินเป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ สำหรับตัดสินใจคุณค่า

ประชุม รอดประเสริฐ (2537 : 73) ให้ความหมายว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินงานโครงการและพิจารณาบ่งชี้ให้ ทราบถึงจุดเด่น จุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อ การดำเนินงานต่อไป หรือยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

ส. วาสนา ประवालพฤกษ์ (2544 : 17) การประเมินโครงการ เป็นกระบวนการในการ กำหนดคุณค่าของโครงการ (หรือกิจกรรมที่กำหนดขึ้นภายใต้แผนงาน) เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงการนั้น ๆ ว่าดีมีประสิทธิภาพได้ผลเพียงใด

โบล่า (Bhola. 1979 : 1 อังโน เขาวดี . 2547) กล่าวว่า โดยปกติมนุษย์จะประเมินการ กระทำและประสบการณ์ในอดีตเพื่อรักษาการกระทำที่ดีไว้ หรือปรับปรุงการกระทำในอนาคตให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ได้รับความพอใจมากยิ่งขึ้น การประเมินในที่นี้ หมายถึง การพิจารณา และตัดสินใจคุณค่า คุณภาพ ความสำคัญ ปริมาณ หรือสภาพของบางสิ่งบางอย่าง

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam. 1985 : 159) ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็น กระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ

ซักแมน (Suchman. 1987 : 29-31) ให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง การให้ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์หาข้อมูลที่เป็นจริงและ เชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการ เพื่อตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาผลของ กิจกรรมที่วางไว้ในโครงการดังกล่าวว่าประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของ โครงการหรือไม่

จากความหมายของการประเมินโครงการที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการหาข้อเท็จจริง และหาผลที่เกิดจากการดำเนินโครงการว่ามีผลคุ้มค่าหรือไม่อย่างไร เพื่อตัดสินใจในการปรับปรุงงานให้ดีขึ้นหรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้น

1.2 ความสำคัญของการประเมินโครงการ

ความสำคัญของการประเมินโครงการ ได้มีนักวิชาการและนักประเมินหลายท่านได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการประเมินโครงการไว้ ดังนี้

สมประสงค์ วิทย์เกียรติ (2543 : 191-192) กล่าวว่า การประเมินมีความสำคัญต่อกระบวนการทำงาน เพราะการประเมินช่วยส่งเสริมให้การทำงานมีคุณภาพมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น การประเมินมีความเกี่ยวข้องกับการทำงานทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การกำกับติดตามการทำงาน การประเมินจึงมีความสำคัญต่อการทำงานทุกประเภท ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดการวิเคราะห์ตัดสินใจในความเป็นไปได้ของแผนงานโครงการทำให้ได้แผนงาน โครงการที่มีคุณภาพ ดำเนินการแล้วเกิดประโยชน์คุ้มค่า
2. ช่วยให้คาดการณ์ได้ว่าอาจมีปัญหาใดอุปสรรคใดเกิดขึ้น สามารถหาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหานั้นขึ้น และหากมีการประเมินอย่างต่อเนื่องจะทำให้ทราบผลสำเร็จและความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอน
3. ทำให้ผู้บริหารทราบข้อมูลต่าง ๆ ของการทำงาน เช่น ข้อมูลที่เป็นผลสำเร็จและความล้มเหลว ทำให้สามารถตัดสินใจสั่งการได้ถูกต้องยิ่งขึ้น
4. ช่วยให้ทราบว่า แผนงาน โครงการนั้นใช้ทรัพยากรคุ้มค่าต่อการลงทุนหรือไม่
5. ทำให้ทราบผลของการปฏิบัติงานว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่เมื่อสิ้นสุดการทำงานแล้วผลลัพธ์ออกมาเป็นอย่างไร
6. ก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งบุคคลและสังคม
7. ช่วยให้การรายงานมีความน่าเชื่อถือ มีเหตุผลและสามารถชี้แจงได้มุ่งใจให้แผน/โครงการที่จะทำต่อไปได้รับการสนับสนุน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544 : 93) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการประเมินโครงการ คือ การหาแนวทางตัดสินใจ (Decision Making) และการประเมินผลโครงการไม่มีเป้าหมายเพื่อการค้นหาสะสมความรู้ของการวิจัยต่อไป แต่จะมุ่งไปสู่การค้นหาสิ่งที่โครงการได้ดำเนินไปแล้ว สิ่งใดที่ควร จะดำเนินการต่อไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและศึกษาระหว่างดำเนินโครงการนั้นมีปัญหาใดบ้างที่ควร จะปรับปรุงเพื่อบรรลุเป้าหมายของโครงการ ดังนั้นการประเมินผลโครงการจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณค่าและข้อตกลงต่าง ๆ ของโครงการดีก่อนที่จะดำเนินโครงการที่แท้จริง ในการประเมินผลโครงการ

จึงต้องมีการวางแผนการประเมินผลอย่างมีระบบให้สอดคล้องกับแผนโครงการ และได้ดำเนินการตั้งแต่เริ่มกำหนดโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ

เบรตัน (Breton, 1981 : 172) ได้กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความสำคัญ เพราะถือว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ผลของการประเมินไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นถึงผลสำเร็จของการดำเนินงานที่เกิดขึ้นตามที่คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าเท่านั้น แต่จะชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของโครงการที่มีต่อชุมชน การประเมินผลมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารโครงการในการจัดการบริหารให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง หลีกเลี่ยงและขจัดปัญหาที่เกิดขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การประเมินโครงการมีความสำคัญเพื่อให้ทราบผลการดำเนินโครงการทุกระยะ อันที่จะเป็นข้อมูลมาใช้ในการพิจารณาต่อการดำเนินโครงการนั้น ๆ ว่ามีจุดเด่น จุดด้อย มีข้อบกพร่องและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขอย่างไรจึงจะทำให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ

1.3 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการ บุคคลภายนอกทั่ว ๆ ไปมักจะมองและสรุปประโยชน์ของโครงการในแง่ประเด็นใหญ่ ๆ แล้วใช้เครื่องวัดว่าโครงการนั้นดีหรือไม่ดี มีประสิทธิภาพหรือไม่ แต่สำหรับบุคคลที่คุ้นเคยและเกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการแล้ว การประเมินโครงการมีประโยชน์และแง่มุมในรายละเอียดนานาประการ ซึ่งเกี่ยวกับประโยชน์ของการประเมินโครงการ ได้มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

วีระพล สุวรรณนันต์ (2531 : 23) ได้กล่าวถึงการประเมินโครงการว่าเป็นกระบวนการที่จะขาดเสียไม่ได้ในการบริหารโครงการ เพราะผลการประเมินจะให้ประโยชน์หลายอย่างคือ

1. ช่วยชี้ให้เห็นว่า โครงการนั้นจำเป็นหรือไม่ มีความเป็นไปได้เพียงไรเมื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจว่าควรอนุมัติให้ทำโครงการนั้นหรือไม่
2. ช่วยให้ทราบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่จะใช้ในการดำเนินโครงการมีความพร้อมและเหมาะสมเพียงไร เพื่อนำผลไปใช้ปรับปรุงสิ่งที่ยังบกพร่องก่อนที่จะเริ่มโครงการ
3. ทำให้ทราบข้อบกพร่องในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน เพื่อช่วยในการตัดสินใจปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการดำเนินงานในส่วนที่ยังบกพร่องอยู่ในช่วงโครงการนั้นกำลังดำเนินการ
4. ทำให้ทราบว่าโครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจว่าควรจะล้มเลิกโครงการหรือดำเนินโครงการนั้นอีกต่อไป
5. ช่วยกระตุ้นให้มีการเร่งรัดปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน

6. ช่วยควบคุมการดำเนินงานให้มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นการลดความสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากร

7. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีดำเนินงานในครั้งต่อ ๆ ไป

ประชุม รอดประเสริฐ (2535 : 75) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. การประเมินโครงการจะช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น
2. การประเมินโครงการช่วยทำให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์อย่างเต็มที่
3. การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์
4. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการและทำให้โครงการมีข้อที่ทำให้โครงการเกิดความเสียหายน้อยลง
5. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยสำคัญในการควบคุมคุณภาพของงาน
6. การประเมินโครงการมีส่วนในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ
7. การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ

จากประโยชน์ของการประเมินโครงการดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การประเมินโครงการมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผนการดำเนินการ การใช้ทรัพยากร การควบคุมคุณภาพ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการบริหารโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

1.4 กระบวนการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของโครงการอย่างมีระบบ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น กระบวนการในการประเมินโครงการอาจมีขั้นตอนและรายละเอียดของขั้นตอนแตกต่างกันไปตามแนวคิดของนักวิชาการทางการประเมินโครงการแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามการประเมินโครงการทั้งหมดโดยส่วนรวมแล้ว แต่ละส่วนของโครงการจะต้องได้รับการประเมินควบคู่กันไปด้วยเสมอ คือ การประเมินข้อมูลนำเข้า (Input) การประเมินตัวกระบวนการ (Process) การประเมินผลงาน (Output) ซึ่งแต่ละส่วนและทั้งหมดของโครงการจะประกอบขึ้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ (ประชุม รอดประเสริฐ, 2537 : 77-78)

1. การศึกษาและพิจารณาถึงรายละเอียดของวัตถุประสงค์ของโครงการซึ่งเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าโครงการที่กำหนดขึ้นนั้นมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่สามารถดำเนินการได้หรือไม่ถือได้ว่าเป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง

2. การศึกษาความเป็นไปได้ของข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะต้องใช้ในการดำเนินการว่ายังมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะใช้ในการปฏิบัติงานหรือไม่การเก็บรวบรวมและการกระทำกับข้อมูลและทรัพยากร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงกระบวนการในการดำเนินงานโครงการในลักษณะเป็นการรวบรวม และจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เป็นส่วน และให้มีความเป็นจริงมากที่สุด การประเมินเป็นขั้นตอนการตรวจสอบกระบวนการว่าเหมาะสมกับข้อมูลหรือทรัพยากรที่นำเข้าหรือไม่

3. การวิเคราะห์การแปลความหมายและการสรุปผลซึ่งเป็นขั้นตอนที่ข้อมูลได้ผ่านกระบวนการเรียบร้อยแล้ว และผู้ประเมินจะต้องทำการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นเช่นใดตรงตามวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ จะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ดีขึ้นในลักษณะใด และผลที่เกิดขึ้นจะมีแนวโน้มไปในลักษณะใด ให้ผลประโยชน์คุ้มค่ากับการดำเนินงานหรือไม่ ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นแล้วดำเนินงานต่อไป หรือจะยุติโครงการนี้เสีย

การประเมิน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงก่อนการดำเนินงาน ช่วงระหว่างดำเนินงาน และช่วงหลังการดำเนินงาน

1. การประเมินก่อนการดำเนินงาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ก่อนลงมือดำเนินการ ถือเป็นประเมินที่อยู่ในขั้นของการวางแผน ประเด็นสำคัญในการประเมินประเภทนี้ก็คือ การศึกษาความเหมาะสมของโครงการ โดยการพิจารณาปัญหาและความจำเป็นอาจใช้เทคนิคของการสำรวจความต้องการ (Needs Assessment) หรืออาจจะใช้เทคนิคของการศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ซึ่งเป็นการพิจารณาสภาพความพร้อมในด้านต่าง ๆ การวิเคราะห์โครงการ (Project Analysis) เป็นการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและผลตอบแทน อันเป็นการพิจารณาทางด้านวิชาเศรษฐศาสตร์ค่าใช้จ่ายและผลกำไร (Cost/Benefit Analysis) การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุน (Rate of Return on Investment) การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (Break-even Analysis) สำหรับทางด้านการศึกษาเน้นในเรื่องการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับประสิทธิผล (Cost/Effectiveness Analysis) นอกจากนี้ยังประกอบด้วยประเมินร่างโครงการ (Project Appraisal) เป็นการพิจารณาร่างเอกสารโดยโครงการที่ได้เขียนเสร็จแล้ว เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของสิ่งที่กำหนดความสอดคล้องระหว่างหัวข้อต่าง ๆ ตั้งแต่หลักการ เหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินการ ฯลฯ เพื่อให้โครงการที่เสนอมีความสมบูรณ์มากขึ้น

2. การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน เป็นการประเมินที่จัดทำในระหว่างดำเนินงานหรือโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาความก้าวหน้าของงานหรือโครงการเป็นช่วง ๆ และเพื่อดูว่าการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรในแต่ละช่วงการดำเนินงาน ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจะนำไปใช้เพื่อการปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้มี

ความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นในช่วงต่อไป การประเมินระหว่างการทำงานจะควบคุมคู่กับการกำกับติดตาม

3. การประเมินหลังการดำเนินงาน เป็นการประเมินที่จัดทำขึ้นเมื่อการดำเนินงานได้เสร็จสิ้นลงแล้ว มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบดูว่างานหรือโครงการนั้นได้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ตลอดจนการติดตามตรวจสอบผลกระทบหรือผลข้างเคียงว่ามีอะไรเกิดขึ้นตามมาอีกบ้าง ถ้ากล่าวโดยสรุป การประเมินหลังการดำเนินงานจะมีจุดเน้นเป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้น (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ของงานหรือโครงการ และเป็นการประเมินแบบสรุปขอบเขตของโครงการทั้งหมด (Summative Evaluation) หรือการประเมินตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงาน ค่าใช้จ่าย และผลผลิตของงานหรือโครงการ

1.5 รูปแบบของการประเมินโครงการ

การที่จะเข้าใจถึงการประเมินโครงการอย่างลึกซึ้งได้นั้น ความจำเป็นประการหนึ่งสำหรับผู้ที่จะดำเนินการประเมินโครงการจะต้องศึกษาให้ดี คือ การทำความเข้าใจกับรูปแบบหรือแนวคิดของการประเมินโครงการ ซึ่งมีหลายรูปแบบและหลายแนวความคิด ในที่นี้จะกล่าวถึงรูปแบบที่รู้จักกันแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งได้มีผู้เสนอรูปแบบของการประเมินโครงการและแนวคิดไว้ ดังนี้

อินทร์ ศรีคุณ (2522 : 30) กล่าวคือ รูปแบบของการประเมินโครงการว่ารูปแบบการประเมินนั้นสามารถจัดหมวดหมู่ได้ 3 แบบ โดยพิจารณาจากความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ดังนี้

1. กลุ่มที่นักประเมินแสดงบทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ (Judgemental Role) ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Cronbach, Scriven และ Stale
2. กลุ่มที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Decision Management Approaches to Evaluation) ได้แก่ รูปแบบประเมินของ Stufflebeam และ Alkin.
3. กลุ่มที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Decision Objective Plan) ได้แก่ รูปแบบของ Tyler, Hammond, Provus และ Bloom

นิตา ชูโต (2532 : 15) กล่าวถึงรูปแบบพื้นฐานของการประเมิน ไว้ดังนี้

1. การประเมินแบบวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach) เป็นการประเมินที่มุ่งถึงผลที่จะได้จากโครงการในเชิงปริมาณ และสาเหตุที่เป็นเรื่องของเหตุและผล นิยมใช้ในการประเมินโครงการทางด้านบริการสังคม
2. การประเมินแบบยึดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (The Behavioral Objective or Goal-Base Approach) เป็นการประเมินโครงการโดยยึดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นเกณฑ์ ดังนั้นผลสำเร็จของโครงการก็คือ ไม่มีความแตกต่างกันหรือแตกต่างกันน้อยมากระหว่างวัตถุประสงค์กับสิ่งที่ทำได้จริง

3. การประเมินแบบยึดการตัดสินใจเป็นหลัก (Decision-Making Approach) ให้ความสำคัญและสนใจตรงจุดระดับการตัดสินใจ และการสร้างภาพสถานการณ์ต่าง ๆ ว่าถ้าตัดสินใจอย่างนั้นแล้ว โอกาสอะไรน่าจะเกิดขึ้นบ้าง จากนั้นก็จะเก็บข้อมูลวิเคราะห์สรรหาทางเลือกและเสนอผลให้แก่ผู้ตัดสินใจ

4. การประเมินแบบอิสระจากวัตถุประสงค์ (Goal-Free Approach) เป็นการประเมินทุกอย่างที่เกิดขึ้นจากโครงการทั้งหมด (Actual Effects) และเปรียบเทียบความสำคัญของผลเหล่านั้นว่าตรงกับความต้องการหรือไม่

5. การประเมินแบบศิลปวิจารณ์ (Art Criticism Approach) กระบวนการวิจารณ์เป็นแบบอย่างการประเมินที่ทำโดยผู้เชี่ยวชาญ มีแบบแผนและหลักเกณฑ์ หลักเกณฑ์เหล่านี้มีพื้นฐานทางความคิดที่ทฤษฎีที่เชื่อถือได้

6. การประเมินแบบการตรวจสอบทางวิชาชีพ (The Professional Review Approach) เป็นการประเมินที่อาศัยกลุ่มของบุคคลผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพนั้น ๆ เป็นผู้ตรวจสอบมาตรฐาน และคุณค่าของคนในอาชีพเดียวกัน

7. การประเมินแบบกฎหมาย (Quasi – legal Approach) เป็นการประเมินโดยใช้กระบวนการชกฟอก และการพิจารณาคดีของศาลและระบบลูกขุนมาใช้ในวิธีการประเมินปัญหาสำคัญ ๆ ของสังคม

8. การประเมินแบบศึกษาเฉพาะกรณี (The Case Study Approach) เป็นการประเมินที่มุ่งสร้างความเข้าใจแก่ผู้รับฟัง (Audience) เกี่ยวกับโครงการอย่างละเอียดในทุก ๆ ด้าน จึงสนใจศึกษาประเด็นว่า “บุคคลอื่นที่รู้จักโครงการมีความเห็นเกี่ยวกับโครงการอย่างไร” จึงใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมศึกษาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของโครงการในสภาพปกติ การสัมภาษณ์บุคคลถือว่าเป็นกระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพ

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2529 : 5) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. Goal-Based Model เป็นรูปแบบการประเมินที่เก่าแก่ และใช้กันอย่างกว้างขวาง เน้นการประเมินความสอดคล้องระหว่างความมุ่งหมายและผลการดำเนินงานโครงการเป็นหลัก ดังนั้นองค์ประกอบที่สำคัญในการประเมินโครงการก็คือ วัตถุประสงค์ของโครงการ และเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจว่า โครงการนี้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ผู้ประเมินจะเป็นผู้ตัดสินใจ

2. Responsive Model เป็นรูปแบบการประเมินโดยยึดจุดมุ่งหมายและผลข้างเคียงเป็นหลัก โดยให้ความสนใจในปัญหาและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้บริการโครงการ ทั้งนี้ เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของผู้ร่วมโครงการ

3. Connoisseurship Model เป็นการประเมินโครงการที่เน้นบทบาทของผู้ประเมิน ซึ่งจะเป็นผู้ชำนาญหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับโครงการ โดยไม่ยึดจุดหมายของโครงการไม่

คำนี้ถึงปัญหาหรือข้อโต้แย้งใด ๆ แต่จะให้ผู้ชำนาญเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการวัดรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์และการสรุปผลการประเมินจะขึ้นอยู่กับผู้ชำนาญ

4. Decision-Making Model เป็นการประเมินโครงการโดยพิจารณาอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นจุดมุ่งหมายของโครงการหรือปัญหาข้อโต้แย้งต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อตัดสินใจและแสดงความรับผิดชอบของโครงการต้นแบบของ Decision-Making มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

4.1 CIPP Model ของ สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

4.2 CSE Model ของ อัลคิน (Alkin)

จากการที่นักวิชาการ ได้นำเสนอรูปแบบการประเมินโครงการไว้หลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีข้อจำกัดและลักษณะที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ก็ได้มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายตามความเหมาะสมของแต่ละโครงการ และรูปแบบการประเมินที่เป็นที่นิยมในขณะนี้คือ การประเมินตามรูปแบบ CIPP Model เพราะถือว่าเป็นรูปแบบการประเมินอย่างมีระบบและครอบคลุมทุกด้าน ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดในลำดับต่อไป

รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model

ส.วาสนา ประवालพฤษ์ (2544 : 132-133) ได้กล่าวถึง รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ซึ่งเสนอโดย ศาสตราจารย์สต๊ฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) แห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1970 ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยเฉพาะ และเป็นรูปแบบที่ได้รับความสนใจจากนักประเมินในปัจจุบันเป็นอย่างมาก

คำว่า CIPP ย่อมาจากคำ 4 คำ ได้แก่

C = Context	คือ สภาวะแวดล้อม
I = Input	คือ ปัจจัยเบื้องต้น
P = Process	คือ กระบวนการ
P = Product	คือ ผลผลิต

การประเมินแบบชิป เป็นการประเมินเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลหรือสารสนเทศไปใช้ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการของโครงการต่าง ๆ การประเมินแบบชิป ประกอบด้วย การประเมิน 4 อย่าง คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อมหรือบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการศึกษา ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรคทั้งในและนอกระบบสังคมปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมของ ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในด้านกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ตลอดจนระบบการบริหารระบบการจัดการ เพื่อวิเคราะห์หาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับทรัพยากรที่มีอยู่และเป็นทางเลือกที่มีโอกาสทำให้บรรลุ วัตถุประสงค์ตามโครงการได้มากที่สุด

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำ โครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อศึกษาว่าการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะมีปัญหาและ อุปสรรคอย่างไรเพื่อที่จะได้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงที

4. การประเมินผลผลิตหรือผลงาน (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่า โครงการนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่ โดยพิจารณาว่าผลที่ได้รับบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ หรือดูว่าผลจากโครงการคุ้มค่าหรือไม่

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544 : 223-229) ได้กล่าวถึงการประเมินแบบชิปว่าแบบจำลอง ประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้ รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการ ประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำ ผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันท่วงที และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุด แล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบแนวความคิดใน การประเมินแบบชิปจึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้ เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพ ของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสมช่วยในการตัดสินใจที่ จะประเมินได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยม กว้างขวาง แบบจำลองชิปจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการ วางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อ กำหนดรูปแบบของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดู ผลสำเร็จของโครงการ

การประเมินด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินสถานะ แวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อ

ช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยในการ วิจัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสถานะแวดล้อมนี้ มีลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนด ขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบถึง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสถานะแวดล้อม ทำให้ ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์ โดยอาศัยการวิจัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้ สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของ โครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

2.1 ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดการโครงการ

2.2 ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

2.3 การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ วิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของ ราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตรากำลัง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติ และลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการ เพื่อให้ข้อมูลย้อนหลัง (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับขั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่ อยู่ 3 ประการ คือ

3.1 เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่ วางไว้

3.2 เพื่อรวบรวมสารนิเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน

3.3 เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของ ความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นยิ่งในระหว่าง การปฏิบัติ ตามโครงการด้วย

ระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือ การดูว่า การกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำ

กิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

แนวคิดการประเมินรูปแบบ CSE ของอัลคิน (Alkin's Concept of Evaluation)

อัลคิน (Alkin' 1969) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า CSE Approach (Center for the Study of Evaluation) ได้ให้นิยาม "การประเมิน" ไว้ว่าเป็น กระบวนการของการคัดเลือก ประมวลข้อมูล และการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอต่อผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือเพื่อกำหนดทางเลือกในการทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ

อัลคินได้แบ่งการประเมินออกเป็น 5 ส่วน คือ

1. การประเมินเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

การประเมินส่วนนี้ เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นก่อนที่จะทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ เป็นการประเมินเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือเพื่อกำหนดเป้าหมายของโครงการให้สอดคล้องกับ ภาวะความต้องการที่เป็นอยู่ (System Assessment)

2. การประเมินเพื่อการวางแผนโครงการ

การประเมินส่วนนี้ เป็นการประเมินเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการที่จะวางแผนให้การดำเนินงานในโครงการนั้น ๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Program Planning)

3. การประเมินขณะกำลังดำเนินโครงการ

การประเมินในส่วนนี้ จะเน้นถึงการพิจารณาขั้นตอนการทำงานว่าเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้หรือไม่ หรือได้ดำเนินการไปตามขั้นตอนที่ควรจะเป็นเพียงใด ประเมินการดำเนินงานตามแผนงาน (Implementation Evaluation)

4. การประเมินเพื่อการพัฒนางาน

การประเมินส่วนนี้ เป็นการประเมินเพื่อค้นหารูปแบบ แนวทางหรือข้อเสนอแนะใด ๆ ในการทำงานที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด ประเมินความก้าวหน้า (Progress Evaluation)

5. การประเมินเพื่อรับรองผลงาน และเพื่อการยุบ ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ ประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation)

การประเมินส่วนนี้ เป็นการประเมินภายหลังการดำเนินงานตามโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผลที่ได้กับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งการประมวลผล ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้กับโครงการต่อไป และเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการที่จะยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการในช่วงระยะเวลาต่อไปด้วย

จากแนวคิดหลักตามรูปแบบการประเมินของอัลคินนั้น จะเห็นว่าเป็นการประเมินเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ โดยมีนักประเมินทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการหาและการเตรียมข้อมูล รวมทั้งสรุปและรายงานให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ทราบเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสม นับว่าเป็นการประเมินที่มีระบบ คือมีการประเมินการวางแผนโครงการเพื่อช่วยให้ได้วิธีการที่บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการประเมินการดำเนินโครงการเพื่อหาทางปรับปรุงจากการตรวจสอบ และสุดท้ายคือการประเมินเพื่อรับรองโครงการอย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวยังขาดการปฏิบัติที่ชัดเจน จึงยังไม่แพร่หลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำไปใช้ยังไม่กว้างขวางเท่าที่ควร แต่ก็ได้ให้แนวคิดพื้นฐานของการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าจะมีการประเมินที่เป็นระบบเพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. การประเมินโครงการฝึกอบรม

2.1 การฝึกอบรม

อุ้นตา นพคุณ (2527 : 112) ได้กล่าวถึงภารกิจของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการพัฒนากำลังคนไว้ว่า

1. การจัดกิจกรรมทางการศึกษาอย่างกว้างขวางในหลาย ๆ รูปแบบตามสถาบันและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรมผู้ที่ไร้ฝีมือตามโรงเรียนหรือในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานตามชุมชนชนบท หรือศูนย์ของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศูนย์ฝึกอาชีพ นิคมสร้างตนเอง เป็นต้น

2. การจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปฏิบัติการณ์อยู่เพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ เช่น ในรูปของการอบรม สัมมนา เช่น การให้เข้าหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น ได้แก่ โรงเรียนนายอำเภอ โรงเรียนเสนาธิการทหาร การฝึกอบรมด้านผู้บริหารระดับกลาง ระดับสูง เป็นต้น

เสาวลักษณ์ สิงห์กรินทร์ และกมล อุดมพันธ์ (2523 : 1) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นขบวนการที่ได้จัดระเบียบแล้วที่จะให้บุคคลได้รับความรู้ ความชำนาญเพื่อเป้าหมายที่แน่ชัด โดยมีวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม คือ ให้มีการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมได้เพิ่มพูนความรู้ทางเทคนิค ทักษะในการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหา และทัศนคติ หรืออาจกล่าวได้ว่าการฝึกอบรมเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพคน

สุปราณี ศรีจัตราภิมุข (2524 : 1) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญให้แก่พนักงานในองค์การ จนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และทัศนคติอย่างค่อนข้างถาวร อันจะอำนวยความสะดวกนี้ให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้เขามีความเจริญก้าวหน้าในการงาน

กล่าวโดยสรุป การฝึกอบรมเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนอย่างมีระบบ เพื่อให้บุคคลมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีสำหรับการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งของ

หน่วยงานหรือองค์กรนั้น และสำหรับประโยชน์ของการฝึกอบรม มีกล่าวไว้ในลักษณะใกล้เคียงกันหลายท่านด้วยกัน และพอสรุปได้ดังนี้

สมพงษ์ เกษมสิน (2516 : 261) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกอบรมว่ามีอเนกประการ ซึ่งสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การฝึกอบรมช่วยทำให้ระบบวิธีการปฏิบัติงานมีสมรรถภาพสูงขึ้น เพราะการฝึกอบรมจะช่วยกระตุ้นความสนใจในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานให้มีจิตใจรักงาน และทำงานได้ผลมากขึ้นเมื่อได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ก็จะสามารถนำเทคนิคและวิธีใหม่ ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน
2. การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดการประหยัด ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เพราะเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดีแล้ว ความผิดพลาดที่ก่อให้เกิดความสิ้นเปลือง หรือเสียหายย่อมลดน้อยลงไป
3. การฝึกอบรมช่วยลดเวลาในการเรียนงานให้น้อยลง ปกติในการปฏิบัติงานนั้นเมื่อเริ่มปฏิบัติงานควรจะได้รับ การอบรมแนะนำเสียก่อน เพราะเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกอบรมมาแล้วจะสามารถปฏิบัติงานได้ผลดี
4. การฝึกอบรมเป็นการช่วยเหลือแบ่งภาระหน้าที่การงานของผู้บังคับบัญชามาทำได้มากขึ้น นอกจากนี้การฝึกอบรมยังช่วยลดการปฏิบัติงานให้น้อยลง
5. การฝึกอบรมเป็นทางหนึ่งที่จะกระตุ้นเตือนผู้ปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าในการงานของตน ตามปกติการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งของบุคลากรภายในองค์กรมักจะได้รับ การพิจารณาคัดเลือกก่อน เพราะเป็นผู้รู้งานและได้รับการฝึกฝนอบรมมาแล้วเป็นอย่างดี

จากประโยชน์ของการฝึกอบรมดังกล่าว เห็นได้ว่า การฝึกอบรมมีความสำคัญ และมีความจำเป็น ซึ่งปัจจุบันนี้นับได้ว่าการฝึกอบรมกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในองค์กรต่าง ๆ ที่จัดขึ้นสำหรับพนักงานของตน ในวงราชการ มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาทั่วไปที่จัดให้เป็นบริการแก่สังคมในชุมชน

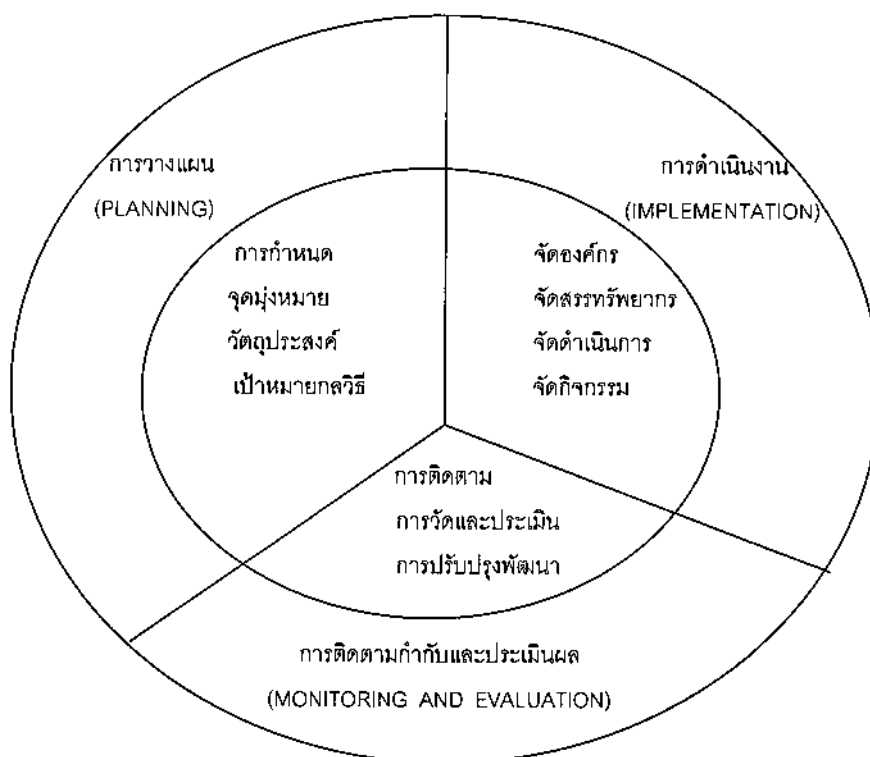
2.2 แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาและประเมินโครงการฝึกอบรม

การดำเนินงานใด ๆ ก็ตามให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมาย (goal) และวัตถุประสงค์ (objectives) ที่ชัดเจน เพื่อช่วยกำหนดคุณลักษณะของผลปลายทางและผลระหว่างทางที่พึงประสงค์หลังจากได้ดำเนินงานไปแล้ว จุดมุ่งหมายช่วยให้ทิศทางของการจัดดำเนินงาน ช่วยกำหนดกรรมวิธีที่จะทำให้ได้รับผลตามเป้าหมาย ส่วนการจัดและประเมินผลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยตัดสินคุณค่าของวิธีการ และการบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงาน เช่น การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงไร ? เป็นต้น การประเมินจะช่วยให้สารสนเทศอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงสถาบันองค์กร แผน แผนงาน และโครงการ

1. องค์ประกอบพื้นฐานของการดำเนินโครงการ

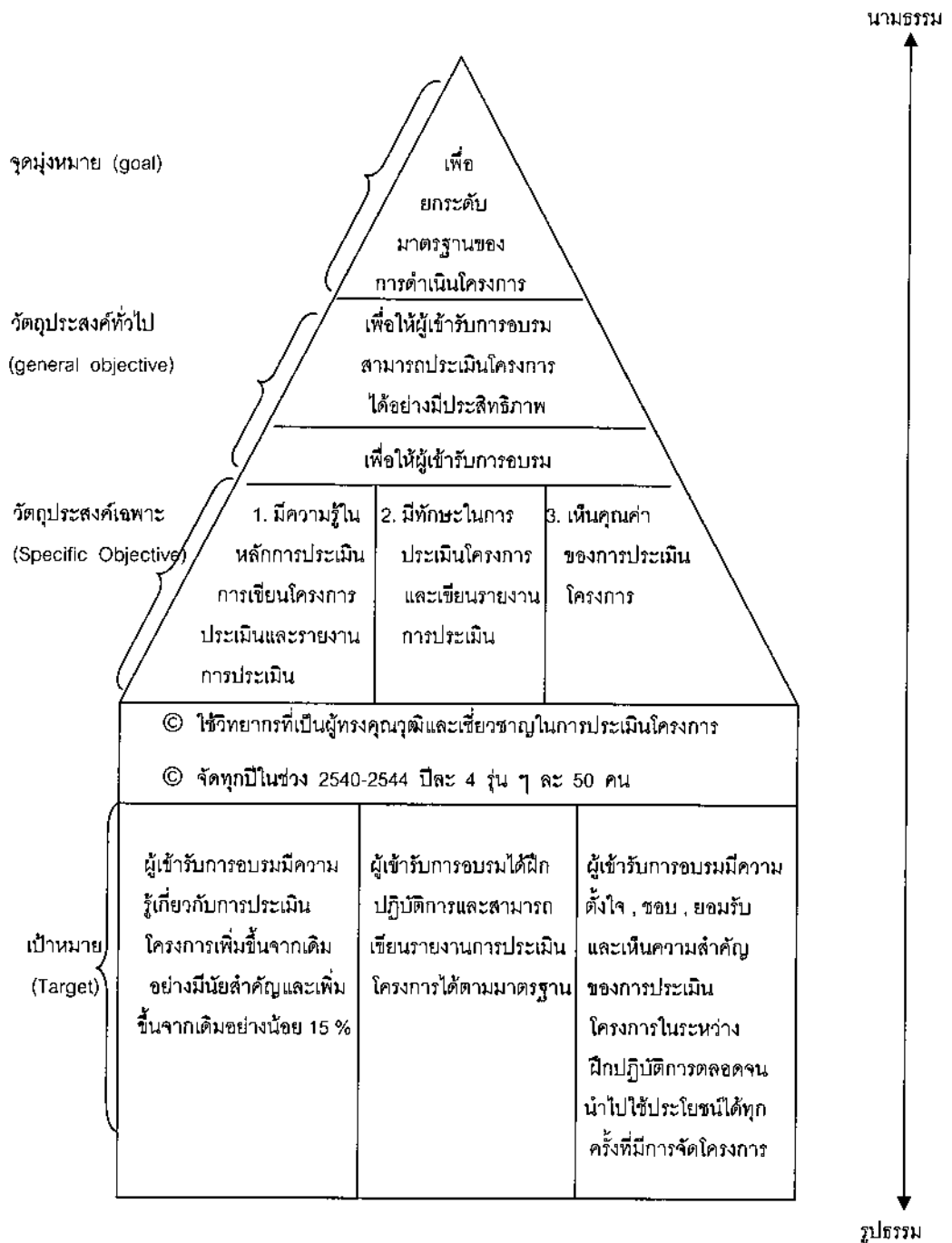
การดำเนินโครงการใดก็ตามให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพต้องมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ต้องอาศัยองค์ประกอบพื้นฐาน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

การวางแผน เป็นการศึกษาคือความเป็นมา และความเป็นอยู่ในปัจจุบันของโครงการ เพื่อกำหนดความเป็นไปที่พึงประสงค์ของโครงการในอนาคตโดยการกำหนดจุดมุ่งหมาย (goal) วัตถุประสงค์ (objectives) และเป้าหมาย (targets) จากนั้นจึงมีการดำเนินงาน คัดเลือกและจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่กำหนดกรรมวิธี และกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ส่วนการประเมินก็จะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดโครงการ การติดตามกำกับกับการดำเนินโครงการและผลที่เกิดขึ้นว่าควรพัฒนาโครงการแบบใด ? ควรพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอะไรบ้าง ? เพื่อให้บรรลุผลตามที่ต้องการและผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมเพียงใด ?

รูปที่ 1. องค์ประกอบพื้นฐานของการดำเนินโครงการ

การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมิน เป็นกิจกรรมสำคัญสำหรับความสำเร็จของโครงการ เมื่อเกิดการบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของโครงการ (project) ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายของแผนงาน (program) ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในระดับที่สูงขึ้นไปของแผน (plan) องค์กร (organization) และสถาบัน (institution)

รูปที่ 2. ตัวอย่างความสัมพันธ์ระหว่างจุดหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการฝึกอบรม "การประเมินโครงการ"

2. การวางแผนและเขียนโครงการ

ในการวางแผนจัดทำโครงการหรือเขียนโครงการทั่วไป อาจกระทำได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) การเขียนโครงการในขั้นของการเสนอขอให้พิจารณาอนุมัติ (Project Proposal) เพื่อบรรจุโครงการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนงาน และ (2) เขียนโครงการที่บรรจุไว้ในแผนแล้ว เพื่อจัดทำรายละเอียดการ

วางแผนดำเนินโครงการ (Project Planning) สำหรับเสนอขออนุมัติทรัพยากรและงบประมาณเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติ ในที่นี้จะเขียนเน้นไปที่การเขียนโครงการฝึกอบรมในลักษณะของการจัดทำรายละเอียดของการวางแผนดำเนินการ ดำเนินโครงการ และประเมินโครงการ

2.1 การวางแผนโครงการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นวิธีการสำคัญสำหรับการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ก่อนการฝึกอบรมจะต้องสามารถกำหนดความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรให้ได้เสียก่อน โดยจะต้องหาวิธีล่วงรู้ให้ได้ถึงเมื่อไร ? มีความจำเป็นที่จะต้องฝึกอบรมบุคลากรโดยกระทำกับใคร ? เกี่ยวกับเรื่องอะไร ? และควรใช้วิธีใด ?

ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรอาจเกิดจากปัจจัยภายใน เช่น ผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงแผนงานของหน่วยงาน เป็นต้น หรืออาจเกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น การให้บริการลูกค้า สภาพการแข่งขันกับคู่แข่ง เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เกิดความจำเป็นในการฝึกอบรมเพื่อที่จะแก้ปัญหา การปฏิบัติงานที่ผ่านมาในอดีต หรือพยายาม ป้องกัน ปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตหรือพยายามพัฒนา ศักยภาพสำหรับอนาคต

การวิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรมสามารถกระทำได้โดยใช้การสังเกต การศึกษา สัมภาษณ์ การสำรวจ การสัมภาษณ์บุคลากรเกี่ยวกับสภาพปัญหา หรือความต้องการในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ หรือทักษะ โดยอาจพิจารณาเกี่ยวกับระบบการปฏิบัติงาน ได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น เช่น ระบบบริหารองค์การ เป้าหมายกำลังคน แผนการปฏิบัติงาน เป็นต้น กระบวนการดำเนินงาน เช่น ขั้นตอนการปฏิบัติ ทักษะในการปฏิบัติ เกณฑ์มาตรฐาน การปฏิบัติ เป็นต้น ผลลัพธ์ เช่น คุณภาพของผลผลิต คุณภาพของการบริหาร มาตรฐานของผลงาน เป็นต้น

เมื่อทราบถึงความจำเป็นที่จะต้องทำการแก้ไข ป้องกัน หรือพัฒนา แล้วคงต้องพิจารณาต่อไปว่า มีทางเลือกใดบ้างที่สามารถสนองความจำเป็นเหล่านั้นได้และความจำเป็นใดบ้างที่เหมาะสมจะต้องใช้วิธีการฝึกอบรม จากนั้นจึงเตรียมโครงการฝึกอบรม โดยกำหนดแนวทางให้ชัดเจนว่าหวังผลในทิศทางไหน ? กับใคร ? เพื่ออะไร ? วิธีใด ? และเมื่อใด ? เพื่อทำการสร้างหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรม

หลักสูตรโดยทั่วไปมีองค์ประกอบของกลุ่มเนื้อหาวิชาที่สำคัญ ได้แก่ วิชาพื้นฐาน วิชาเฉพาะ วิชาเสริมสร้างทักษะและคุณธรรม โดยวิชาพื้นฐานเป็นกลุ่มเนื้อหาวิชาที่จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้น วิชาเฉพาะ เป็นแก่นองค์ความรู้สำคัญของสาขานั้น ๆ วิชาสร้างเสริมทักษะเป็นส่วนของการฝึกฝนเทคนิคการปฏิบัติอย่างมีระบบขั้นตอนที่เป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งการพัฒนาคุณธรรมซึ่งครอบคลุมทัศนคติ ค่านิยม และจริยธรรมที่เหมาะสมทั้งแก่ผู้ร่วมงานและผู้รับบริการ

2.2 การเขียนโครงการฝึกอบรม

การเขียนโครงการจะต้องครอบคลุมส่วนประกอบสำคัญ และจะต้องมีรายละเอียดที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้เป็นแผนปฏิบัติงานที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน การเขียนโครงการมีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ชื่อโครงการ (ควรเป็นชื่อที่กระชับชัดเจนว่าทำอะไร ? ให้ใคร ?)
2. หน่วยงาน / ผู้รับผิดชอบ (ใครเป็นผู้รับผิดชอบ บุคคล หรือหน่วยงาน มีใครเป็นหัวหน้าใครบ้างที่เป็นกรรมการ)
3. ช่วงระยะเวลาของโครงการ (ระบุเวลาทั้งหมดของโครงการ เวลาเริ่มต้น และเวลาสิ้นสุดของโครงการ)
4. หลักการและเหตุผลของโครงการ (ความเป็นมาของโครงการ / เหตุผลหรือความจำเป็นที่ก่อให้เกิดโครงการ เช่น เป็นการสนองต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , นโยบาย การช่วยแก้ปัญหา ความจำเป็นในการพัฒนา เป็นต้น ควรมีข้อมูล / ตัวเลขสนับสนุนความจำเป็น / ความสำคัญของโครงการ ควรระบุทิศทางของจุดมุ่งหมายของโครงการ)
5. วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 5.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป (ผลลัพธ์ทั่วไปที่คาดหวังให้เกิดขึ้นอาจเป็นผลงาน หรือผลผลิตหรือบริการที่คาดหวัง)
 - 5.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ (ผลลัพธ์ที่เฉพาะเจาะจง ชัดเจนและวัดได้)
 - 5.3 เป้าหมายของการปฏิบัติงาน (จุดหมายเชิงปริมาณของการปฏิบัติงานตามช่วงเวลาต่าง ๆ ของโครงการ ว่าจะต้องทำให้เกิดอะไร ? เมื่อใด ? จึงจะบรรลุตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ เพื่อนำสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการ)
6. วิธีดำเนินงาน
 - 6.1 วิธีการ (ควรเขียนให้เห็นลำดับ / ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน ใช้เทคนิคการดำเนินงานที่เหมาะสมควรมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นระบบและเป็นไปได้)
 - 6.2 ระยะเวลา / สถานที่ / ผู้เข้าร่วมโครงการ (ควรเขียนให้เห็นชัดเจนว่าทำอะไร ? ให้ใคร ? ที่ไหน ? เมื่อไร ? และอย่างไร ?)
 - 6.3 ตารางกิจกรรม (ควรระบุกรอกเวลาของการดำเนินกิจกรรมให้ชัดเจนมองเห็นลำดับขั้นและความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ในกรอบของเวลาที่กำหนดและผู้รับผิดชอบ)
7. งบประมาณและแหล่งงบประมาณ (ใช้เงินทั้งหมดเท่าไร ? จากไหน ? ควรระบุยอดรวม และรายละเอียดตามหมวดค่าใช้จ่าย เช่น หมวดค่าจ้างชั่วคราว , หมวดค่าใช้สอย , หมวดค่าตอบแทน , หมวดค่าวัสดุ , หมวดค่าสาธารณูปโภค , หมวดอื่น ๆ เป็นต้น)

8. วิธีการติดตามกำกับและประเมินผล (ควรมีวิธีการติดตามกำกับให้มีการดำเนินงานตามขั้นตอนการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ควรมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบที่น่าเชื่อถือ มีกลไกในการเปลี่ยนการดำเนินงานเพื่อเพิ่มโอกาสของการบรรลุผลสำเร็จให้สูงขึ้น)

9. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

9.1 ผลจากโครงการ (ผลตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของโครงการ)

9.2 ผลพลอยได้ (ผลข้างเคียงและผลกระทบที่จะได้เพิ่มเติมเป็นพิเศษ)

3. การดำเนินงานและติดตามกำกับโครงการ

ก่อนการดำเนินการตามโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการควรทำการวิเคราะห์โครงการเพื่อทำความเข้าใจโครงการและทำความเข้าใจโครงการอย่างแท้จริงเสียก่อน ก่อนที่จะนำโครงการไปปฏิบัติหรือประเมินโครงการ

3.1 การดำเนินงานตามโครงการฝึกอบรม

เมื่อจัดทำหรือเขียนโครงการฝึกอบรมอย่างดีแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือจะดำเนินงานอย่างไร? โครงการฝึกอบรมจึงจะประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ควรพิจารณาสำหรับการฝึกอบรมภายในของหน่วยงาน ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดโครงการ และผู้เข้ารับการอบรม

ผู้บริหารระดับสูง ควรชี้แจงให้ผู้จัดโครงการและผู้เข้ารับการอบรมเห็นความสำคัญของการฝึกอบรมแต่ละครั้ง และคาดหวังผลอะไร? ควรติดตามความก้าวหน้าของโครงการ และไม่ควรมอบหมายภาระงานให้ระหว่างฝึกอบรม หลังการฝึกอบรมควรเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความสามารถตามที่ได้ไปฝึกอบรมมา คอยให้กำลังใจและสร้างตัวสำรองที่สามารถทำงานแทนได้

ผู้จัดการโครงการ ควรมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ทำหน้าที่วางแผนและประสานงาน ควรมีการวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรม มีการคัดเลือกผู้เข้ารับการอบรมที่เหมาะสม มีการเตรียมเอกสารวัสดุอุปกรณ์อย่างพร้อมเพียง มีการคัดสรรวิทยากร ควรมีกิจกรรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เข้ารับการอบรม ผู้จัดและวิทยากร และมีการติดตามประเมินผลระหว่างและหลังฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการอบรม ควรมีการเตรียมตัวและเตรียมใจที่ดี ระหว่างการฝึกอบรม สนใจติดตาม และพยายามพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ที่ถาวรเกิดทักษะในการปฏิบัติ และเมื่อกลับเข้าทำงาน ควรหาโอกาสในการนำทักษะนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์

3.2 การติดตามกำกับโครงการฝึกอบรม

ระหว่างการฝึกอบรม ผู้รับผิดชอบโครงการควรมีการติดตามกำกับการทำงาน คอยประสานงานส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย มีการประเมินระหว่างการฝึกอบรมเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น อาจมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานบางอย่างให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่ดียิ่งขึ้น

4. การประเมินโครงการฝึกอบรม

การประเมินโครงการฝึกอบรมมีขั้นตอนการดำเนินงาน ระยะเวลาของการประเมิน และการติดตามผลการฝึกอบรม ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ขั้นตอนการประเมินโครงการฝึกอบรม

การประเมินโครงการฝึกอบรมมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์โครงการฝึกอบรม

1. บรรยายโครงการ เพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับโครงการ
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบของโครงการเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ

ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน
2. กำหนดคำถามหลักและคำถามรองรับสำหรับวัตถุประสงค์ของการประเมินแต่ละข้อ

ขั้นที่ 3 กำหนดวิธีการประเมิน

1. ระบุตัวแปร แนวทางการวัด และเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล
2. กำหนดเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการตัดสิน

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล

1. สร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ
2. นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้
2. ตัดสินคุณค่าตามเกณฑ์ของแต่ละวัตถุประสงค์

ขั้นที่ 6 จัดทำรายงานผลการประเมิน

1. จัดทำรายงานเสนอผู้บริหาร
2. นำผลที่ผ่านการพิจารณาเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

4.2 ช่วงเวลาที่ทำการประเมินโครงการฝึกอบรม

การประเมินโครงการฝึกอบรมสามารถกระทำได้ 3 ระยะ ได้แก่ การประเมินก่อนการฝึกอบรม การประเมินระหว่างการฝึกอบรม และการประเมินหลังการฝึกอบรม

1. การประเมินก่อนการฝึกอบรม (Pre-Implementation Evaluation)

เป็นการประเมินความเหมาะสมของตัวโครงการก่อนการฝึกอบรม เช่น การประเมินความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ความจำเป็นหรือปัญหานั้นสามารถแก้ไขได้ดีที่สุดด้วยการฝึกอบรมหรือไม่ ? ความเหมาะสมของจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการ โอกาสของการประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นต้น

2. การประเมินระหว่างการฝึกอบรม (Implementation Evaluation)

เป็นการประเมินกระบวนการดำเนินงานการฝึกอบรมในระหว่างที่การฝึกอบรมกำลังดำเนินอยู่ สำหรับพัฒนาประสิทธิภาพและปรับปรุงแก้ไข เช่น การประเมินทรัพยากรการบริหาร โครงการ การดำเนินงานการฝึกอบรมที่ปฏิบัติจริงเมื่อเทียบกับแผน ปัญหาอุปสรรคระหว่างการฝึกอบรมและการแก้ไข เป็นต้น

3. การประเมินหลังการฝึกอบรม (Post-Implementation Evaluation)

การประเมินผลของโครงการ หลังการฝึกอบรมนั้นมีผู้เสนอไว้หลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่นิยมใช้กันสำหรับโครงการฝึกอบรม ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ เคริก แพททริก ที่ได้เสนอการประเมินผล 4 ระดับ ดังนี้

3.1 การประเมินปฏิกิริยา (Reaction)

การประเมินปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เข้ารับการอบรม ว่ามีความรู้สึกอย่างไร ? เกี่ยวกับโครงการ เช่น หลักสูตร / เนื้อหาสาระตรงกับความต้องการหรือไม่ ? ความคิดเห็นต่อเอกสารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ระยะเวลาของการฝึกอบรมว่ามีความเหมาะสมเพียงไร ? วิทยากรมีความเหมาะสมเพียงไร ? ได้รับความรู้ทักษะในระดับใด ? มีความคาดหวังอย่างไรต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้งาน เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลอาจเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) การสัมภาษณ์ หรือแบบสอบถาม ควรมีคำถามแบบปลายเปิดไว้ตอนท้ายเพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นตามที่ต้องการ

3.2 การประเมินการเรียนรู้ (Learning)

การประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม เช่น การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ ก่อน – หลังการฝึกอบรมเกี่ยวกับ ความรู้ / ความคิด ทักษะ / ค่านิยม ทักษะ / การปฏิบัติ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลอาจเป็นแบบสอบถาม (Test) แบบสอบภาคปฏิบัติ (Performance Test) การสังเกตพฤติกรรม (Observation)

3.3 การประเมินพฤติกรรม (Behavior)

การประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงาน เช่น การประเมิน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก่อน – หลังการฝึกอบรมว่าเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่ ? มีการนำ ความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้มากน้อยเพียงไร ? เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลอาจเป็นการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบวัด พฤติกรรม ก่อน – หลังการฝึกอบรม แบบบันทึกพฤติกรรมของผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

3.4 การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์การ (Results)

การประเมินผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดต่อองค์การ อันเนื่องมาจากการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม เช่น การลดลงของปัจจัยเสี่ยง การเพิ่มของประสิทธิภาพ การทำงานของหน่วยงาน / องค์การ การลดลงของต้นทุน การเพิ่มกำไร ประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงาน หรือผู้เกี่ยวข้อง / หน่วยงาน / องค์การ / สถาบัน เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบบันทึก แบบรายงานผลการตรวจสอบ แบบสอบถามผู้บังคับบัญชาของหน่วยงาน แบบวิเคราะห์ต้นทุน – กำไร แบบบันทึกค่าสถิติหรือดัชนี บ่งชี้ประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

4.3 การติดตามผลการฝึกอบรม

การติดตามผล (Follow – up) ของการฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่กระทำภายหลัง ที่โครงการฝึกอบรมได้จบสิ้นไปแล้ว โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาปรับปรุง แก้ไขหลักสูตร และการดำเนิน โครงการฝึกอบรมให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

ระยะเวลาการติดตามผลการฝึกอบรม ควรกระทำหลังจากโครงการได้จบลงแล้วช่วง ระยะเวลาหนึ่ง สิ่งที่ติดตามศึกษาอาจเป็นการนำความรู้และทักษะจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ ในการปฏิบัติงาน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน ผลกระทบ (impact) ต่อเพื่อนร่วมงานหรือ ผู้เกี่ยวข้อง / หน่วยงาน / องค์การ / สถาบัน ตลอดจนผลข้างเคียง (Side – effect) หรือผลพลอยได้อัน เป็นผลเพิ่มเติมพิเศษนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของโครงการ

วิธีการติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต หรือแบบบันทึกต่าง ๆ ของหน่วยงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ผ่านการฝึกอบรม ผู้ร่วมงาน หรือผู้บังคับบัญชา

การออกแบบการติดตามผลจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบรัดกุมกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการติดตามผล มีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่เป็นผลกระทบหรือผลอันเนื่องมาจากการฝึกอบรมอย่างแท้จริง

ตัวบ่งชี้ผลสำเร็จของโครงการ

การวัดผลสำเร็จรวมสรุปของโครงการตั้งอยู่บนหลักการที่ว่าโครงการเป็นกิจกรรมที่มีระบบแบบแผน ซึ่งมุ่งที่จะบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้โดยมีเป้าหมายในการนำผลการประเมินไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อระบบการบริหารโครงการและสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งสัมพันธ์กับระบบ โครงการที่ประสบความสำเร็จจึงต้องมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกันระหว่างบริบท ปัจจัยเบื้องต้น การดำเนินงาน และผลที่ได้รับ ความเหมาะสมของผลที่ได้รับย่อมอยู่บนพื้นฐานความเหมาะสมของบริบท ปัจจัยเบื้องต้น และการดำเนินงานตามลำดับ ความเหมาะสมของผลที่ได้นั้นสามารถประเมินได้จากตัวบ่งชี้สำคัญ คือ ประสิทธิภาพ (Effectiveness) และ ประสิทธิภาพ (Efficiency)

ปัญหาความยุ่งยากประการหนึ่งของการประเมินผลสำเร็จของโครงการ คือ ความสับสนระหว่างคำว่า "ประสิทธิผล" และ "ประสิทธิภาพ" โดยประสิทธิผลเน้นการพิจารณาผลผลิต (Output) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ส่วนประสิทธิภาพเน้นการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายโดยตรงต่อการสร้างผลผลิต 1 หน่วย จึงเห็นได้ว่าโครงการสามารถมีประสิทธิภาพได้โดยไม่มีประสิทธิผล และในทางกลับกันโครงการอาจมีประสิทธิผลได้โดยไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นประสิทธิผลและประสิทธิภาพจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน

1. ประสิทธิภาพ (Effectiveness)

วิธีหนึ่งในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน เช่น คุณค่าของโครงการเป็นต้นสามารถกระทำได้โดยการเปรียบเทียบผลที่ได้จากโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้อย่างครอบคลุมตัวแปรที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการอย่างแท้จริง โครงการจะถือว่าประสิทธิผลก็ต่อเมื่อผลของโครงการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความสำเร็จของผลที่ได้ย่อมอยู่บนพื้นฐานความเหมาะสมของบริบท การวางแผน และการดำเนินงาน ตามลำดับ

ความเหมาะสมของบริบทในการดำเนินโครงการ ควรประกอบด้วยความต้องการจำเป็น (Needs) ของการพัฒนาโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของ ประชากรเป้าหมาย สถานการณ์และแนวโน้มของสถานการณ์เชื้ออำนาจต่อการดำเนินโครงการและ ผลสำเร็จของโครงการในด้านการวางแผน ควรประกอบด้วย ความสมเหตุสมผลของแนวคิด / ทฤษฎีที่ ใช้เป็นหลักในการบริหารและจัดดำเนินงาน ทรัพยากร เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ / เครื่องมือ และ งบประมาณ มีความเป็นไปได้ (Feasibility) แผนการดำเนินงานมีความเป็นไปได้ภายใน (ความ เพียงพอและเหมาะสมของทรัพยากร) และมีความเป็นไปได้ภายนอก (แนวโน้มของการเกิดผลตามที่ คาดหวัง)

สำหรับความเหมาะสมของการดำเนินงาน ควรประกอบด้วยการบริหารบุคคลและ งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ และมีการติดตามกำกับกับการดำเนินงานตามแผนที่ดี

2. ประสิทธิภาพ (Efficiency)

ในทางเศรษฐศาสตร์ นิยมพิจารณาผลสำเร็จด้านประสิทธิภาพของโครงการ โดยดูจาก ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้น (input) กับผลผลิต (output) ของโครงการ ความสัมพันธ์ดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ออกมาเป็นประสิทธิภาพภายใน (internal efficiency) ซึ่งพิจารณาภายในบริบท ของโครงการหรือสังคมภายใน และ ประสิทธิภาพภายนอก (external efficiency) ซึ่งพิจารณาในแง่ สิ่งแวดล้อมภายนอกของโครงการหรือระบบสังคมภายนอก (Psacharopoulos & Woodhall, 1985)

ประสิทธิภาพภายใน เป็นผลของโครงการจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้นกับ ผลผลิตภายในบริบทของโครงการหรือสิ่งแวดล้อมของโครงการโดยตรง เป็นการศึกษาว่าภายใต้ ค่าใช้จ่ายที่ได้รับ ทั้งปริมาณและคุณภาพของปัจจัยเบื้องต้นและผลผลิตมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ? และสอดคล้องหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ? จึงเป็นการวิเคราะห์ทั้งในด้าน ประสิทธิภาพ (Effectiveness) และฟังก์ชันการผลิต (Production function) ในด้านประสิทธิภาพเป็น การวิเคราะห์ว่าผลที่ได้รับเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความ สอดคล้องระหว่างผลที่ได้รับจริงกับผลที่คาดหวังนั่นเอง

สำหรับด้านฟังก์ชันการผลิต ซึ่งเป็นความเกี่ยวข้องของการแปลงรูปจากปัจจัยเบื้องต้นไปเป็น ผลผลิต จึงสามารถทำการวิเคราะห์ได้ทั้งในแง่ประสิทธิภาพเชิงเทคนิค (Technical efficiency) และ ประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic efficiency) โดยประสิทธิภาพเชิงเทคนิค เกี่ยวข้อง กับการทำให้ผลผลิตสูงสุด (maximum output) ภายใต้ขอบเขตของปัจจัยเบื้องต้นและเทคโนโลยีที่มีอยู่ ส่วนประสิทธิภาพเชิงเศรษฐศาสตร์ เกี่ยวข้องกับการสร้างผลผลิตที่ต้องการโดยให้มีการสิ้นเปลือง ทรัพยากรหรือค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด (minimum cost)

ประสิทธิภาพภายนอก เป็นการศึกษาคุณค่าของผลผลิต (output) ที่สนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกของโครงการหรือสังคมภายนอก ซึ่งสามารถตัดสินได้จากความสมดุลของค่าใช้จ่ายทางสังคม (social costs) และผลประโยชน์ทางสังคม (social benefits) หรือความสำเร็จของโครงการในการตอบสนองความต้องการจากภายนอก เช่น ความพึงพอใจของผู้บริโภค ตลาดแรงงาน ระบบสังคมอื่น ๆ เป็นต้น

World Bank (1980, cited in Psacharopoulos & Woodhall, 1985) เสนอแนะในการพิจารณาผลของโครงการว่า นักประเมินจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าผลของโครงการที่ต้องการทราบนั้นเป็นผลผลิต (output) หรือผลลัพธ์ (outcome) ถ้าเป็นผลผลิต จะต้องมองในแง่ของผลโดยตรงจากโครงการ เช่น คุณภาพของผลผลิต สมรรถภาพของบัณฑิตหรือผู้ผ่านการฝึกอบรม เป็นต้น แต่ถ้าเป็นผลลัพธ์ จะต้องมองในแง่ของผลภายนอก (external effect) หรือผลกระทบที่เกิดจากการมีผลผลิตนั้น ๆ เช่น ความพึงพอใจของผู้บริโภค ความสามารถในการทำงานของบัณฑิต รายได้จากการทำงาน เป็นต้น

2.3 การประเมินผลในโครงการฝึกอบรม

ในการฝึกอบรมใด ๆ เมื่อมีการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การสำรวจหาความจำเป็นในการฝึกอบรม การกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการฝึกอบรม การวางโครงการและกำหนดหลักสูตรฝึกอบรม การเลือกวิธีการฝึกอบรม ตลอดจนการดำเนินการฝึกอบรมแล้วขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งก็คือ การประเมินผลการฝึกอบรม

สำหรับการประเมินนั้น นักวิชาการหลายท่านต่างมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันว่า การประเมินผลการฝึกอบรม นอกจากจะประเมินผลการบรรลุเป้าหมายในด้านต่าง ๆ ของการจัดฝึกอบรมแล้วควรจะต้องติดตามผลว่าผู้ผ่านการอบรมได้นำสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ดังเช่น

วุฒิชัย จำนงค์ (2520 : 78) กล่าวว่า บางครั้งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการประเมินโครงการฝึกอบรมจะมุ่งประเมินแต่เพียงว่า ผู้เข้ารับการอบรมพอใจในโครงการฝึกอบรมนี้หรือไม่ มีข้อบกพร่องหรือข้อควรปรับปรุงอย่างไร แต่ไม่ได้ประเมินโดยการติดตามผลดูว่าการฝึกอบรมไปแล้วนั้น ทำให้การปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมดีขึ้นหรือไม่ ช่วยในการทำงานเป็นทีมดีหรือเปล่า และผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้อะไรบ้างจากการฝึกอบรม เช่นเดียวกับ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2523) ได้กล่าวถึงการประเมินโครงการประชุม สัมมนา และการฝึกอบรมว่า ควรมี 2 ลักษณะ คือ การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงทุกอย่างให้ดีขึ้น และ

การประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินหลังจากโครงการสิ้นสุดลงเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของโครงการนั้น ๆ ซึ่งจุดมุ่งหมายบางข้อบางโครงการสามารถตรวจสอบได้ว่าบรรลุหรือไม่ หลังจากโครงการประชุมสิ้นสุด เช่น จุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับความรู้ ความสามารถในการประยุกต์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานมักจะใช้เวลานาน จะต้องให้ผู้เข้าร่วมการประชุมไปปฏิบัติงานช่วงเวลาหนึ่ง เช่น 6 เดือน 1 ปี หรือ 2 ปี แล้วจึงทำการประเมิน โดยทำการติดตามผลจุดมุ่งหมายของโครงการประชุมทำนองนี้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

การประเมินผลการฝึกอบรม แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ

1. การประเมินผลการฝึกอบรมเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ (End of Course Evaluation)
2. การประเมินผลการฝึกอบรมหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้วระยะหนึ่งหรือการติดตามผลการฝึกอบรม (Follow-UP Study)

การติดตามผลการฝึกอบรม เป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญมากในการฝึกอบรม ซึ่งจะให้คำตอบที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมที่ได้จัดไปแล้วว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานอย่างไรผู้เข้ารับการอบรมได้นำเอาความรู้หรือสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานหรือไม่ ฯลฯ

วิวัฒน์ ไรยสกุล (2525 : 115) ได้เน้นถึงความสำคัญของการประเมินผลและการติดตามผลว่า เป็นกระบวนการที่การจัดฝึกอบรมจะขาดเสียมิได้ เพราะการประเมินผลและติดตามผลผู้เข้ารับการอบรมว่า ได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานมากน้อยแค่ไหนเพียงใด เพื่อจะเป็นแนวทางในการนำมาปรับปรุงแก้ไขในการจัดอบรมในครั้งต่อไป

วิลาศ สิงหวิสัย (2520 : 155) กล่าวว่า การประเมินผลฝึกอบรมน่าจะได้พิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ ผลลัพธ์จากการอบรม (Outcomes) ผู้เข้ารับการอบรม (Outcomes) และการดำเนินงาน (Operation) เนื่องจากทั้ง 3 องค์ประกอบนี้มีความเกี่ยวพันกันอย่างมาก

1. ด้านผลลัพธ์จากการอบรม (Outcomes) ผู้เข้ารับการอบรมได้รับการเรียนรู้ทางด้านความคิด (Thinking) ความรู้สึก (Feeling) และการกระทำ (Acting) ซึ่งการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและอยากทราบว่า

- ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด
- การเปลี่ยนแปลงโดยวิธีการฝึกอบรมได้ผลดีกว่าการเปลี่ยนแปลงโดยวิธีอื่นหรือไม่
- การเปลี่ยนแปลงจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถาวร หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราว

2. ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม (Outcomes) ผู้บริหารงานฝึกอบรมควรมีวิธีเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามความเหมาะสม หรือตามหน้าที่ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรับผิดชอบโดยตรง โดยพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ความถนัดเฉพาะ ประสบการณ์ และแรงจูงใจที่เข้ารับการฝึกอบรม และนอกจากนี้จะต้องพิจารณาถึงความต้องการที่แท้จริงของหน่วยงาน สถาบัน หรือองค์การที่ส่งผู้มารับการฝึกอบรมว่ามีนโยบายและแผนงานที่แน่นอน สำหรับที่จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทำงานโดยใช้ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ตามที่ได้รับการฝึกอบรมหรือไม่

3. การดำเนินงาน (Operating) การใช้เทคนิคการฝึกอบรมวิธีต่าง ๆ น่าจะได้มีการประเมินผลว่าวิธีใดเหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรมประเภทใด และวิธีใดจะได้ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายอย่างมีประสิทธิภาพ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524 : 57-59 , 73) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินผลโครงการฝึกอบรม และสังเคราะห์ออกมาว่ามี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. แบบประเมินเชิงสำรวจ เป็นการสำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การประเมิน เช่น การวิเคราะห์ตัวโครงการเพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายกับกิจกรรมในโครงการ การวิเคราะห์เอกสาร เป็นวิธีการหลักที่ใช้ในการประเมินตามแนวการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2. แบบประเมินเชิงทดลอง เป็นการอาศัยแบบการทดลองในการวิจัยแบบทดสอบแบบการทดลอง มี 2 แบบ คือ เป็นแบบมีกลุ่มเดียว และการประเมินที่ใช้กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม การทดลองแบบมีกลุ่มเดียวมีจุดอ่อนค่อนข้างมาก เพราะโอกาสทดลองมีเพียงชั่วระยะเวลาเดียวมีโอกาสควบคุมพฤติกรรมของผู้รับการทดลองได้ตลอดเวลา ส่วนการประเมินที่ใช้กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ทำให้ผลการประเมินที่ได้เน้นที่ "ผล" มากเกินไป ผลการประเมินมีผลกระทบต่อการปรับปรุงกิจกรรมและการดำเนินโครงการต่าง ๆ น้อย

3. แบบประเมินตามโมเดลการประเมิน โมเดลในการประเมินจะเป็นเครื่องชี้ทิศทางว่าการประเมินจะเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง ผู้ประเมินจะต้องทำอะไรบ้าง อย่างไรก็ตามในการเลือกใช้แบบหรือโมเดลในการประเมินผลจะต้องเลือกให้สอดคล้องกับความจำเป็นหรือความต้องการของผู้ใช้ผลประเมิน

दनัย เทียนพุดม (2528 : 79-81) ได้กำหนดขั้นตอนการติดตามผลของโครงการฝึกอบรมไว้ ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการติดตาม

1.1 ศึกษาจากวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอบรม

1.2 ศึกษาผลของการปฏิบัติงานของผู้ผ่านการอบรมจากข้อมูล

1.2.1 ตามทัศนะหรือความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาในระดับเหนือขึ้นไป

- 1.2.2 ตามทัศนะหรือความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน ผู้ได้บังคับบัญชา
- 1.2.3 ตามทัศนะหรือความคิดเห็นของตัวผู้ผ่านการอบรมเอง
- 1.3 ศึกษาว่าการปฏิบัติงานของผู้ผ่านการอบรมนั้นเป็นผล เนื่องมาจากการฝึกอบรมมากน้อยเพียงใด
- 1.4 ศึกษาว่ามีเนื้อหาวิชา หรือทักษะอะไรบ้างที่จะต้องจัดเสริมให้หรือเพิ่มเติมให้กับผู้ผ่านการฝึกอบรม หรือเสริมและเพิ่มเติมในหลักสูตรรุ่นต่อ ๆ ไป

2. การกำหนดเป้าหมายที่ทำการติดตามผล

- 2.1 จะทำการติดตามผลจากผู้ผ่านการอบรม หรือ
- 2.2 จะทำงานติดตามผลจากผู้บังคับบัญชา ผู้ได้บังคับบัญชา หรือเพื่อนร่วมงานผู้ผ่านการอบรม

ทั้งนี้ เป้าหมายจะใช้ผู้ผ่านการอบรมทั้งหมด หรือจะวิธีการสำรวจด้วยตัวอย่างขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในด้าน จำนวนบุคลากร ความจำเป็นที่จะต้องการใช้ผลการติดตามค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และระยะเวลาที่จะดำเนินงาน

3. กรอบแนวคิดในการประเมิน

การศึกษานี้เป็นการประเมินหลังการดำเนินงาน เป็นการประเมินติดตามผลงาน (Follow up Study) ภายหลังจากโครงการเสร็จสิ้น 3 เดือน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบดูว่าโครงการนั้นได้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นการประเมินรวบยอดของโครงการ (Summative Evaluation) ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงาน งบประมาณ และผลผลิตของงานหรือโครงการ

จากรูปแบบการประเมินที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่ารูปแบบการประเมินแบบซีป (CIPP Model) มีกระบวนการประเมินอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกด้านที่ประเมินในเรื่องของสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตเพื่อหาข้อบกพร่อง รวบรวมเป็นข้อมูลสำหรับผู้ตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการดำเนินโครงการได้เป็นอย่างดี

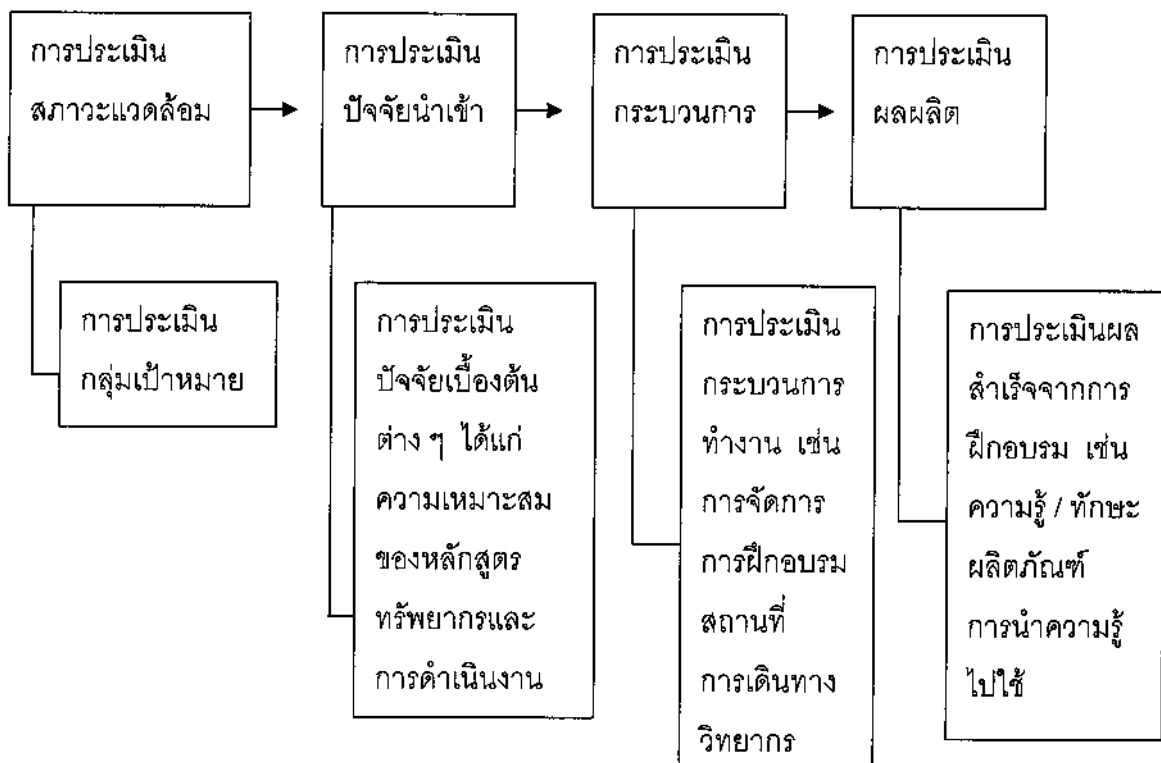
ผู้ศึกษาได้ประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินแบบซีป (CIPP Model) ของสตีฟเฟิลบีม กำหนดโครงสร้างการประเมินในระยะ 3 เดือน หลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อการมีงานทำ แก่ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 ดังรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินถึงความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย ที่กำหนดไว้เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลตามยุทธศาสตร์ขจัดความยากจน

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ ได้แก่ ความเหมาะสมของหลักสูตร ทรัพยากร และการดำเนินการตามแผนงาน

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ในการประเมินกระบวนการนั้น เนื่องจากผู้ศึกษาได้ทำการประเมินหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมไปแล้ว จึงไม่อาจทำการประเมินการจัดฝึกอบรมทั้งกระบวนการได้ การประเมินกระบวนการจึงเป็นการสัมภาษณ์เพื่อประเมินว่าการดำเนินการเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เช่น การจัดการฝึกอบรม ความเหมาะสมของสถานที่ การเดินทาง และการสอนของวิทยากร

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผู้ผ่านการฝึกอบรม โดยการประเมินในด้านเป็นผู้มีความรู้ และในด้านการมีทักษะ ความสามารถในทางปฏิบัติ

ภาพที่ 3 : กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อการมีงานทำแก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้มีผู้ศึกษาไว้ ดังนี้

เมธี ครองแก้ว (2523 : 133-134) ได้วิเคราะห์เรื่องความยากจนในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แถบของความยากจนของอีสาน (Poverty Belt) คือจังหวัดสกลนคร กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม สุรินทร์ ศรีสะเกษ และตะวันออกเฉียงของบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นแถบที่แห้งแล้งที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นแถบที่มีดินด้อยคุณภาพมากที่สุดที่ยากจนเป็นผู้มีอาชีพหลักคือ ทำนาปลูกข้าว และทำไร่ ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องได้รับการพัฒนา

เพียรพรรค ทศคร (2530 : 55) พบว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประชาชนพบว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจยังไม่อยู่ในฐานะที่ถือได้ว่าเพียงพอแก่การดำรงชีวิตอันควรแล้ว การดิ้นรนแสวงหาสิ่งใหม่และความหวังใหม่ที่จะมาช่วยยกระดับความเป็นอยู่ก็ไม่รู้จักจบสิ้น รายได้หลักของชาวบ้านจากการ ทำนา ทำไร่ จากสมัยอดีตไม่เพียงพอคุ้มค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของปัจจุบัน เพราะการทำนามีรายได้เพียงปีละหนึ่งครั้งเท่านั้น ควรที่จะแนะนำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมจะทำให้เขามีรายได้สม่ำเสมอตลอดทั้งปี

ดำรงศ ฐานดี (2520 : 93) ได้สรุปถึงการเลือกอาชีพของประชาชนไว้ว่า การเลือกอาชีพเป็นการทำเพื่อการตอบสนองความต้องการของบุคคล ตามที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะเลือกทำอาชีพใด ก็เพราะเชื่อว่าอาชีพนั้นสามารถสนองความต้องการของเขาได้มากที่สุด และทำรายได้ให้เขาจนเป็นที่น่าพอใจแต่การเลือกอาชีพนั้น สามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอเมื่อเขาเชื่อว่าอาชีพที่เปลี่ยนแปลงนั้น จะสนองความต้องการได้ดีกว่าอาชีพเดิม

กรมการพัฒนาชุมชน (2521 : 20-21) ได้สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมอาชีพกลุ่มเลี้ยงโค บ้านโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ในประเด็นของการเข้าร่วมกลุ่ม พบว่า กลุ่มจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นหรือเข้าร่วมมากขึ้นนั้น เป็นผลมาจากการคาดหวังว่าจะได้ประโยชน์และความสนใจของเจ้าหน้าที่ต่อกิจกรรมกลุ่ม และกลุ่มจะสลายไปเป็นเพราะสมาชิกไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527 : 75) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเฉพาะกิจ หรือกลุ่มสนใจ ลักษณะร่วมของบุคคลเป้าหมายในกลุ่มจำเป็นต้องกำหนดให้ได้บุคคลกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะพื้นฐานคล้ายคลึงกันมากที่สุด และต้องเป็นลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกันไม่เอาวัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป กลุ่มอาชีพเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในชุมชน หรือเกิดจากการจัดตั้งของบุคคลภายนอกชุมชนเพื่อแสวงหา หรือเสนอทางเลือกแก่ประชาชนที่มีความถนัด หรือสนใจในอาชีพนั้น ๆ ได้เข้ามารวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมตามความสมัครใจเพื่อร่วมกัน

บริหารงาน ตัดสินใจผ่านทางแกนนำ คือ คณะกรรมการบริหารกลุ่มโดยมีเป้าหมายในการเพิ่มรายได้เป็นหลัก แต่ผลพลอยได้คือ ความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน

การฝึกอบรมกลุ่มอาชีพ

โกวิทย์ พวงงาม (2527 : 37-38) ได้เสนอแนวความคิดโดยรวบรวมขั้นตอนการพัฒนาองค์กรประชาชนของสวนราชการไว้ ดังนี้

1. การจัดตั้งกลุ่มจะต้องคำนึงถึงความเหนียวแน่นและประสิทธิภาพขององค์กรเป็นหลัก เช่น กลุ่มจะต้องเกิดจากความต้องการและความสมัครใจของชุมชนมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีความสัมพันธ์และบรรยากาศแห่งความร่วมมือของสมาชิก มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกให้ชัดเจน อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์กลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว สามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมที่ตอบสนองของความต้องการของสมาชิกกลุ่ม และจะต้องมีเป้าหมายในการเพิ่มสมาชิกกลุ่มมีการประเมินผลกิจกรรมที่ผ่านมา

2. สวนราชการจะต้องเข้าใจปรัชญาและหลักการทำงานเพื่อการพัฒนาองค์กรประชาชนมากกว่ามุ่งหวังเพื่อประโยชน์ของหน่วยงาน โดยจะเน้นหลักความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชน ผ่านขั้นตอนขององค์กรประชาชนเห็นความสำคัญของพลังกลุ่ม ลดการพึ่งพาสวนราชการ ใช้องค์กรประชาชนให้เป็นผู้คิดริเริ่มปฏิบัติงานและวัดผลด้วยตนเอง สวนราชการเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือแนะนำด้านวิชาการเท่านั้น

3. สวนราชการต้องผสมผสานแผนการดำเนินการฝึกอบรม และการให้ความรู้แก่กลุ่มหรือองค์กรประชาชนอย่างเป็นระยะ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพขององค์กรให้มีความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ เพิ่มขึ้น

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2524) ได้ศึกษาพบว่า การศึกษาอาชีพการได้รับคำแนะนำสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานก่อน และหลังการฝึกอบรมของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้ประสบความสำเร็จได้

กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน (2528 : 77-78) ได้ทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างในความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยศึกษาจากตัวสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ผลการวิจัยปรากฏว่าระดับรายได้จำนวนสมาชิกในครัวเรือนการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลและการประชุมชี้แจงหรืออบรมเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีความแตกต่างในด้านความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มนั้น ๆ

กล่าวโดยสรุป การรวมกลุ่มคนที่ทำกิจกรรมตามลักษณะอาชีพเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน ในหมู่บ้านโดยมีวัตถุประสงค์ และมีความต้องการเหมือนกันรวมตัวกันเพื่อการฝึกอบรม เรียนรู้การ พัฒนาตนเองและตอบสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม การฝึกอบรมช่วยทำให้ระบบวิธีการ ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพราะการฝึกอบรมจะช่วยกระตุ้นความสนใจในการปฏิบัติงานของ ผู้ปฏิบัติงานให้มี ใจรักงาน และทำงานได้ผลมากขึ้น

ผลจากการประกอบอาชีพเสริมที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคม

สุมาลี คู่สกุลนิรันดร์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การประกอบอาชีพเสริมของ ชาวนาฮีสาน : ศึกษากรณี บ้านศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร พบว่า การประกอบอาชีพเสริม ผลกระทบทางเศรษฐกิจ คือ ชาวบ้านมีรายได้จากการทำหัตถกรรมหมอนชนิดตลอดปี สามารถนำเงินไป ใช้จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งเครื่องมือในครัวเรือนที่อำนวยความสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องใช้ไฟฟ้ามีการ จ้างแรงงานมากเพราะชาวบ้านไม่นิยมลงทุนทำหมอนชนิดเอง แต่ไปรับจ้างทำหมอนกับนายจ้างโดยได้ ค่าจ้างเป็นรายวัน ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ระบบเครือญาติเปลี่ยนแปลงจาก เดิม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องมีน้อยลง แต่ละครอบครัวมีเวลารว่างน้อยเพราะทุกคนใช้ แรงงานเต็มที่ อบรมมุขในหมู่บ้านลดลง โจรผู้ร้ายลดลง มีการใช้ภาษาไทยกลางในภาษาพูดมากขึ้น และพูดสุภาพขึ้น มีการส่งบุตรหลานศึกษาในระดับสูงมากกว่าเดิม สุขภาพอนามัยของชาวบ้านดีขึ้นมี การจัดตั้งศูนย์เลี้ยงดูเด็กเล็กอย่างถูกวิธี หมู่บ้านใกล้เคียงกันมีการประกอบอาชีพเสริมโดยการทอดผ้าทำ หมอนชนิดส่งขายให้บ้านศรีฐาน จึงมีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานจากหมู่บ้านเข้าสู่เมืองน้อยลง

กิตติพงษ์ ประชุมแดง (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคม จากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชาวบ้านคูเต่า ตำบลแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี การ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองมากขึ้น การประกอบอาชีพการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองมากขึ้น การประกอบอาชีพที่ มากขึ้นทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นส่งผลดีต่อภาวการณ์ออมและการลดหนี้สินลง การใช้ประโยชน์จากที่ดิน เพื่อการเกษตรน้อยลงที่ดินมีราคาสูงขึ้น การอพยพแรงงานไปทำงานนอกหมู่บ้านน้อยลง มีการใช้ แรงงานในการประกอบอาชีพมากขึ้น ใช้จ่ายเพื่อบริโภคสิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องใช้ในครัวเรือน มีมากขึ้นมีการลงทุนประกอบธุรกิจกิจการค้ามากขึ้น

จิตร เสนะ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพห่อเชื้อ : ศึกษากรณีบ้านแพ่ง ตำบลแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การผลิตเชื้อใช้สอยใน ครัวเรือนเป็นหลักเป็นการผลิตโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนเป็นสิ่งสำคัญ การผลิต เชื้อห่อในลักษณะเป็นการค้าเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2520 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจำหน่าย ปัจจัยสำคัญของ

การเปลี่ยนแปลงการผลิตเสื้อผ้าจากอดีตซึ่งผลิตสำหรับใช้ในครัวเรือนมาเป็นแบบการค้าในปัจจุบัน คือ ชาวบ้านแพงมีทรัพยากรสอดคล้องกับปัจจัยที่ต้องใช้ในการผลิตเสื้อผ้า พัฒนาการของเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการพัฒนาเสื้อผ้าในด้านรูปแบบ สีล้น และลดลดการสนับสนุนและส่งเสริมโดยส่วนราชการ ในอำเภอโกสุมพิสัย และจังหวัดมหาสารคาม พัฒนาการของตลาดเสื้อผ้าที่มีผู้นิยมใช้เสื้อหอมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพทอเสื้อส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านแพง คือ ทำให้ชาวบ้านมีงานทำมากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดภาวะหนี้สิน ส่งผลดีต่อการออมชาวบ้านถือครองและใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเกษตรมากขึ้น ลดภาวะการว่างงานของชาวบ้านการอพยพไปทำงานนอกหมู่บ้านลดน้อยลง ชาวบ้านใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากขึ้นโดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกประเภท เครื่องใช้ไฟฟ้า ลดปัญหาสังคมในหมู่บ้านโดยเฉพาะปัญหาการพนัน ยาเสพติดและปัญหาอาชญากรรมเยาวชนในหมู่บ้านมีการศึกษาในระดับสูงขึ้นอาชีพทอเสื้อสร้างชื่อเสียงให้กับหมู่บ้าน การรวมกลุ่มทางสังคมในหมู่บ้านดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือเกิดกลุ่มอาชีพทอเสื้อกกลุ่มดำเนินธุรกิจผลิตภัณฑ์ก และกลุ่มรักษาความสงบภายในหมู่บ้าน

ชาญ สมสะอาด (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การเจียรไนพลอยกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของชาวบ้านยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม พบว่าเศรษฐกิจของหมู่บ้านขึ้นอยู่กับการทำนาเป็นหลัก อาชีพรองที่สำคัญคือการเจียรไนพลอยซึ่งดำเนินการโดยลงทุนในหมู่บ้านเดินทางไปรับเม็ดพลอยมาจากจังหวัดจันทบุรี นำไปส่งให้ชาวบ้านทำการเจียรไน นำพลอยที่เจียรไนเสร็จแล้วกลับไปขายที่จังหวัดจันทบุรี แรงงานที่เจียรไนพลอยเป็นเยาวชนในวัยหนุ่มสาวเพราะผู้ประกอบการเจียรไนพลอยเป็นของตนเอง อาชีพนี้เป็นอาชีพสำคัญที่ทำรายได้จำนวนมากให้กับชาวบ้านยางสีสุราช และมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านเปลี่ยนแปลง ดังนี้ จำนวนแรงงานในการผลิตภาคเกษตรกรรมน้อยลง จึงทำให้เกิดมีการจ้างแรงงานเพื่อช่วยในการประกอบกิจกรรมทางการผลิตโดยเฉพาะการทำนา ครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบอาชีพเจียรไนพลอยรายได้เพิ่มขึ้นและสม่ำเสมอ สามารถจัดซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคมาใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

สุพจน์ ศรีบุญสม (2534 : 73-75) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการประกอบอาชีพผ้าทอบ้านหนองเขื่อนช้าง ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า

ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการประกอบอาชีพผ้าทอต่อชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง เป็นดังนี้

- ผู้ประกอบอาชีพผ้าทอ ทั้งผู้ประกอบการทอผ้า ผู้ประกอบการแปรรูปผ้าทอและผู้จำหน่ายผ้าทอ ประกอบอาชีพในลักษณะอาชีพเสริม

- รายได้จากการประกอบอาชีพผ้าทอช่วยรับภาระการใช้จ่ายในครัวเรือนโดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายประจำวัน ซึ่งได้แก่ ค่าอาหารและเสื้อผ้า
- รายได้จากการประกอบอาชีพผ้าทอแม้ไม่มีส่วนในการลงทุนการประกอบอาชีพหลักโดยตรงแต่ก็มีผลกระทบในด้านการหมุนเวียนนั้นจึงทำให้ชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง ไม่มีหนี้สินมากนัก และทำให้มีการใช้ทรัพยากรที่ดินมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- การประกอบอาชีพผ้าทอ ทำให้มีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานน้อยลงแต่ไม่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานของเยาวชนผู้ต้องการแสวงหาประสบการณ์ และเสี่ยงโชคในการทำงานนอกหมู่บ้าน
- การมีรายได้จากการประกอบอาชีพทอผ้าเป็นอาชีพเสริมทำให้การเลี้ยงดูและการให้การศึกษาบุตรธิดา ดีขึ้นกว่าเดิมทำให้การดูแลสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมตลอดไปจนถึงการเลี้ยงดูผู้สูงอายุดีขึ้นกว่าเดิม
- ประสบการณ์ที่ได้รับจากการส่งเสริมอาชีพทอผ้าทำให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์ ของกระบวนการกลุ่มจึงมีการร่วมกลุ่มทางสังคม การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และการให้ความร่วมมือในโครงการต่าง ๆ ขึ้นกว่าเดิม

บัวภา ฝ่ายเพชร (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาการประกอบอาชีพหัตถกรรมทอผ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านละว้า ตำบลเมืองเพีย อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่าผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมทอผ้าบ้านละว้ามี 3 กลุ่ม คือ ผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมทอผ้ารายใหญ่ ผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมทอผ้ารายย่อย และผู้รับจ้าง การผลิตมีสองลักษณะ คือ ลักษณะแรกผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมทอผ้ารายใหญ่เป็นผู้ทำงานการย้อมหมี่ การคั้นปลอยหมี่ และการเตรียมเครือหูก ส่วนงานในขั้นตอนอื่น ๆ ได้จ้างผู้รับจ้างเป็นผู้ทำงานในลักษณะจ้างเหมารายชิ้นงาน และลักษณะที่สองผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมทอผ้ารายย่อยใช้แรงงานในครอบครัวทำงานในการผลิตทุกขั้นตอน มีการนำผ้าทอบ้านละว้าไปจำหน่ายจนแพร่หลายทั่วประเทศโดยกลุ่มพ่อค้าเร่ในหมู่บ้าน

การประกอบอาชีพหัตถกรรมทอผ้าบ้านละว้าทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถนำรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตผ้าทอซื้อที่ดิน ปลูกสร้างและต่อเติมที่อยู่อาศัย ซื้อหาสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน สัตว์เลี้ยง และมีการเก็บออมในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนถึงยานพาหนะไว้ใช้ในครอบครัว ส่วนผลกระทบทางด้านสังคมนั้นชาวบ้านมีการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของบุตรธิดามากขึ้น มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างถิ่นมีน้อย ชาวบ้านในหลายหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านไผ่ อำเภอชนบท และอำเภอมัญจาคีรี มีงานทำและมีรายได้ตลอดปี สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความใกล้ชิดและอบอุ่น ผู้จ้างให้สวัสดิการและความช่วยเหลือผู้รับจ้างตามสมควร ผู้รับจ้างมีฐานะความเป็นอยู่เหมาะสมตามอัตภาพ

พจนีย์ บุญหวาน (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ผลการประกอบอาชีพเลี้ยงโค – กระบือ ที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านท่านางแนว ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น พบว่า การเลี้ยงโค – กระบือ ของชาวบ้านท่านางแนวเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจน อันเกิดจากการทำนาและทำไร่ ไม่ได้รับผลตอบแทนอย่างคุ้มค่ากับการลงทุนชาวบ้านท่านางแนว เลี้ยงโค – กระบือ ในลักษณะเป็นการประกอบอาชีพเสริมโดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในด้านสินเชื่อเพื่อการลงทุนการปรับปรุงสายพันธุ์ การดูแลรักษา การป้องกัน และการกำจัดโรค จากสหกรณ์การเกษตรท่านางแนวจำกัด กลุ่มสตรีอาสาท่านางแนว และกลุ่มเยาวชนพัฒนาท่านางแนว กลุ่มชาวบ้านทั้งสามนี้เป็นองค์กรที่ชาวบ้านจัดตั้งและดำเนินงานเอง ทั้งนี้โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุน

การประกอบอาชีพเลี้ยงโค – กระบือ แม้ว่าเป็นเพียงการประกอบอาชีพเสริมแต่ให้รายได้เป็นตัวเงินที่ชาวบ้านนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ช่วยให้สามารถลงทุนใช้วิธีการผลิตแผนใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา นอกจากนี้ยังช่วยลดภาระหนี้สินและทำให้การเก็บออมมากขึ้น อีกด้วย ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพมีการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ใช้แรงงานในครอบครัวมากขึ้นโดยที่มีการใช้แรงงานทำงานหนักน้อยลง

กิตติศักดิ์ แสนประดิษฐ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประกอบอาชีพหัตถกรรมสานกระติบข้าวของชาวบ้านนาสะไมย์ ตำบลนาสะไมย์ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พบว่า การประกอบอาชีพหัตถกรรมสานกระติบข้าวของชาวบ้านนาสะไมย์ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเอาไว้อขาย แรงจูงใจในการประกอบอาชีพหัตถกรรมสานกระติบข้าว ของชาวบ้านนาสะไมย์มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ 1. มีการสืบทอดอาชีพหัตถกรรมสานกระติบข้าวจากบรรพบุรุษจึงทำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพหัตถกรรมสานกระติบข้าวจนถึงปัจจุบัน 2. ชาวบ้านมีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพสานกระติบข้าว ปัจจัยสำคัญของการประกอบอาชีพหัตถกรรมสานกระติบข้าว คือ การมีวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่าย การมีแรงงาน การมีกลุ่ม และมีผู้นำที่เข้มแข็ง

วัสดุอุปกรณ์ในการสานกระติบข้าว ได้แก่ มีด กบเหลาดอก ก้านตาล ด้ายในล่อนหรือหวาย ไม้ไผ่ ในการสานกระติบข้าวจะนิยมสานลายสองธรรมดา การตัดสินใจขายกระติบข้าวร่วมกันระหว่างพ่อบ้านและแม่บ้าน ผลจากการประกอบอาชีพสานกระติบข้าวที่มีต่อสังคม ทำให้ความสัมพันธ์ทางครอบครัวและเครือญาติมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น บุตรหลานได้รับการศึกษาสูงขึ้น มีการรวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน ลดปัญหาสังคมภายในหมู่บ้านมีการดูแลสุขภาพอนามัยมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงประเพณีในหมู่บ้าน โดยจะใช้เงินเป็นสื่อกลางมากขึ้น การดำรงชีพแบบสังคมเมืองมากขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมดังเสนอมานพบว่า การประกอบอาชีพเสริมต่าง ๆ ส่งผลกระทบบั้ให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของครอบครัวผู้ประกอบการอาชีพในด้านที่เกี่ยวกับรายได้และรายจ่าย การออมและภาระหนี้สิน การลงทุนธุรกิจการใช้แรงงานครอบครัวและการใช้ประโยชน์จากที่ดิน นอกจากนี้ยังมีผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมของครอบครัวผู้ประกอบการอาชีพในด้านที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้พัฒนางานในอาชีพของตนเองที่เกิดจากภูมิปัญญา ซึ่งจะส่งผลให้นำสู่การพัฒนาชุมชนสังคม ช่วยบรรเทาปัญหาด้านความยากจน และปัญหาทางสังคมโดยรวมต่อไป

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมิน

การประเมินผลครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาถึงความสำเร็จของโครงการตามวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อการมีงานทำ แก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ ศึกษาเอกสารการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย การสังเกต และสัมภาษณ์ผลิตภัณฑ์หรือผลงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการประเมิน ได้แก่ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพ ตามโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อการมีงานทำ แก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 ซึ่งดำเนินการระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2547 ถึง 30 กันยายน 2548 โดยมีสำนักงานแรงงานจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานจัดหางานจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดกาฬสินธุ์ และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดกาฬสินธุ์ ในพื้นที่ 10 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ จำนวน 46 กลุ่มอาชีพ 1,169 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มอาชีพจากอำเภอเมือง เนื่องจากอำเภอเมืองมีประชาชนลงทะเบียนแจ้งความต้องการฝึกอาชีพ จัดหางานให้ทำ และอาชีพเสริมมากที่สุดในจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอยางตลาด ดังนั้น การประเมินผลครั้งนี้จึงได้เลือกกลุ่มอาชีพจากทั้ง 2 อำเภอ ประกอบด้วย กลุ่มอาชีพ 19 กลุ่ม จำนวน 446 คน ดังตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างตามกลุ่มอาชีพของผู้ผ่านการฝึกอบรม

ที่	อำเภอ	สาขา / หลักสูตร การฝึกอบรมอาชีพ	จำนวนผู้ผ่าน การฝึกอบรม (คน)
1.	เมือง	1. เทียนเจลหอมสมุนไพร 2. ของที่ระลึก 3. การทำบรรจุภัณฑ์ 4. การทำขนมไทยและการประกอบอาหาร 5. ศิลปะประดิษฐ์การตกแต่งโถ่ง (ต. หนองกุ้ง) 6. ศิลปะประดิษฐ์การตกแต่งโถ่ง (ต. โพนทอง) 7. การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าไหม 8. การเพาะเห็ดฟาง 9. การประกอบอาหารตามสั่ง (ชุมชนวัดทุ่งศรีเมือง) 10. การประกอบอาหารตามสั่ง (สนง. จัดหางาน) 11. เย็บผ้าประกอบที่นอน และหมอนชนิด 12. ผ้าเช็ดมือช่อมาลี 13. ช่างเย็บเสื้อผ้าสตรี 14. การกรีดยางพารา และการทำยางแผ่น	20 20 20 33 20 20 20 20 30 20 40 30 20 15
2.	ยางตลาด	1. การทำดอกไม้จันทร์ 2. การแปรรูปผลผลิตจากเห็ด 3. การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว 4. ผ้าเช็ดมือ การนูน 5. ช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม	18 20 30 30 20
	รวม	19	446

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการประเมินครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบเก็บรวบรวมข้อมูลจากทะเบียนผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อการมีงานทำแก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ชื่อ ที่อยู่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การลงทะเบียน สย. ความต้องการส่งเสริมอาชีพ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ประเมินผลผู้ฝึกอบรมอาชีพ ตามโครงการพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อการมีงานทำแก้ปัญหาสังคมและความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบตรวจสอบปลายเปิด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานสภาวะแวดล้อม (C) การเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรม ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเข้าสู่การอบรม และทักษะฝีมือก่อนการอบรม

ส่วนที่ 2 การฝึกอบรมแล้วนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (I) หลักสูตร วัสดุ อุปกรณ์ การดำเนินงาน กระบวนการฝึกอบรม (P) สถานที่ การเดินทาง วิทยากร การติดตามของเจ้าหน้าที่ ผลลัพธ์ (P) ผลผลิตจากการฝึกอบรม ทักษะฝีมือ การนำความรู้ไปประกอบอาชีพ หรือเพิ่มรายได้ ความมั่นคง และการแก้ปัญหาความยากจน

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การประเมินครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือขึ้นเอง ประยุกต์ใช้แบบประเมินรูปแบบชิป (CIPP Model) เป็นโครงสร้าง ได้นำแบบสัมภาษณ์ไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกาฬสินธุ์ 3 ท่าน และนักวิชาการแรงงาน 79 สำนักงานแรงงานจังหวัดกาฬสินธุ์ แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีความเหมาะสมของภาษาตามข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ประเมินเก็บรวบรวมเครื่องมือชุดที่ 1 จากเอกสารทะเบียนผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานจัดหางานจังหวัด สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดและสำนักงานแรงงานจังหวัด

ผู้ประเมินเก็บรวบรวมเครื่องมือชุดที่ 2 ด้วยการสัมภาษณ์ร่วมกับผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผ่านการอบรมเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง วิทยาลัยเทคนิค กาศสินธุ์ จำนวน 4 คน เดินทางไปเก็บรวบรวมในพื้นที่ตามแบบสัมภาษณ์ สังเกตและสัมภาษณ์ผลิตภัณฑ์ และ บันทึกเอกสารการทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายของกลุ่มอาชีพ ระหว่างวันที่ 30 ธันวาคม 2548 ถึงวันที่ 15 มกราคม 2549

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ
 - ค่าร้อยละ (Percentage)
 - ค่าเฉลี่ย (Mean)
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยจัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาสาระ (Content Analysis) และความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Logical analysis)

ระยะเวลาและแผนในการประเมิน

1. จัดทำร่างเค้าโครงแนวทางและจัดทำเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมิน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหากับผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงเครื่องมือ ระหว่างวันที่ 1 – 20 ธันวาคม 2548
2. ประชุมชี้แจงและวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล วันที่ 28 ธันวาคม 2548
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 30 ธันวาคม 2548 ถึงวันที่ 15 มกราคม 2549
4. ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปรผล สรุปผล ระหว่างวันที่ 16 มกราคม ถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2549
5. จัดทำเอกสารรายงานผลการประเมิน และนำเสนอผลงาน ระหว่างวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 10 มีนาคม 2549

บทที่ 4

ผลการประเมิน

การประเมินผลครั้งนี้เป็นการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อการมีงานทำ แก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผลที่ได้กับวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ จากผู้เข้ารับการฝึกอบรม 19 กลุ่มอาชีพ จำนวน 446 คน ในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอยางตลาด ภายหลังจากโครงการดำเนินการเสร็จสิ้น 3 เดือน เสนอผลการประเมินตามลำดับดังนี้

- ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินรายกลุ่ม
- ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินภาพรวม
- ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ตามเนื้อหาสาระ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินเป็นรายกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายกลุ่ม ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ผ่านการฝึกอบรม จากแบบเก็บรวบรวมข้อมูลจากทะเบียนผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการ จากเอกสารการบันทึก การทำบัญชีรายรับ - จ่าย ของกลุ่มอาชีพทั้งหมด 19 กลุ่ม จำนวน 446 คน ในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอยางตลาด จำแนกระดับการประเมินตามรายได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับดีเด่น มีรายได้เฉลี่ยวันละ 100-300 บาท โดยสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผู้ไม่มีรายได้หรือมีรายได้น้อย จำนวน 8 กลุ่ม
2. ระดับปานกลาง มีรายได้เฉลี่ยวันละ 20-100 บาท โดยสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผู้ไม่มีรายได้หรือมีรายได้น้อย จำนวน 5 กลุ่ม
3. ระดับควรปรับปรุง โดยสมาชิกไม่มีรายได้เพิ่มหรือเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเฉลี่ยไม่เกินวันละ 20 บาท จำนวน 6 กลุ่ม

ระดับดีเด่น

กลุ่มที่ 1

1. ชื่อกลุ่ม การเพาะเห็ดฟาง
2. สถานที่ บ้านหนองสาหร่าย ตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 20 คน ชาย 2 คน หญิง 18 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 15 วัน ระหว่างวันที่ 9-23 พฤษภาคม 2548
5. งบประมาณ 66,500 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกร้อยละ 100 มีทักษะฝีมือด้านการเพาะเห็ดฟางสามารถดำเนินการเองได้ทุกขั้นตอน
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกทุกคนมีรายได้จากการจำหน่ายเห็ดฟางนำเงินรายได้เข้าครอบครัว และกลุ่ม ผลผลิตสามารถนำมาจำหน่ายได้หลังจากการฝึกอบรม 45 วัน เฉลี่ยแปลงละ 1,300 บาท สมาชิกสามารถทำได้คนละ 3-5 แปลง / ครั้ง เฉลี่ยมีรายได้ระหว่าง 3,000 - 6,000 บาท ต่อคนต่อเดือน
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกทุกคนสามารถดำเนินการเองได้มีรายได้นำไปเป็นทุนหมุนเวียน จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ทำการเพาะเห็ดฟางได้ตลอดทั้งปี เพราะมีตลาดรองรับผลผลิตมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : สมาชิกทุกคนเกิดการเก็บออมโดยการนำรายได้เข้ากองทุนกลุ่ม และนำรายได้ไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน บางรายชำระหนี้สิน ธกส. ด้วย
 - 6.5 ปัญหาอุปสรรค / ข้อเสนอแนะ : ต้องการเงินทุนและขยายสมาชิกกลุ่มเนื่องจากตลาดต้องการ และเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคด้วยการฝึกอบรมเห็ดชนิดอื่น ๆ ด้วย

ระดับดีเด่น

กลุ่มที่ 2

1. ชื่อกลุ่ม ผ้าเช็ดมือช่อมาลี
2. สถานที่ บ้านคอนสวรรค์ หมู่ 8 ตำบลไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 30 คน ชาย 1 คน หญิง 29 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน ระหว่างวันที่ 16-20 สิงหาคม 2548
5. งบประมาณ 44,500 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกร้อยละ 93.33 เกิดทักษะฝีมือหลังจากฝึกอบรมบางรายเกิดความชำนาญสามารถดัดแปลงรูปแบบต่าง ๆ ได้หลากหลาย
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกมีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์เฉลี่ยเดือนละ 12,000 บาท สามารถจำหน่ายได้สูงสุด 63,000 บาท ในเดือนธันวาคม 2548 เนื่องจากเป็นเทศกาลงานประจำปีของจังหวัด รายได้สามารถเฉลี่ยคืนให้สมาชิกประมาณเดือนละ 1,500 บาท / คน
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 สามารถนำไปประกอบอาชีพเสริม ผลิตผลงานได้เฉลี่ยวันละ 10 – 15 ชิ้น สร้างรายได้สม่ำเสมอเกิดความมั่นคง ยึดเป็นอาชีพรองมีอาชีพหลักคือ การทำนาและทำไร่
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : สมาชิกได้รับการเฉลี่ยรายได้คืนต่อเดือนนำรายได้ที่ได้รับใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเพื่อการศึกษาของบุตร

ระดับดีเด่น กลุ่มที่ 3

1. ชื่อกลุ่ม ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี
2. สถานที่ บ้านคำเม็ก หมู่ 4 ตำบลไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 20 คน ชาย - คน หญิง 20 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 35 วัน ระหว่างวันที่ 24 พฤษภาคม ถึงวันที่ 27 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 91,236 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกทุกคนรวมกลุ่มเพื่อรับการฝึกอบรม เนื่องจากมีจักรเย็บผ้าอยู่แล้ว ทำให้ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกร่วมกันออกแบบเสื้อผ้าแล้วตัดเย็บ นำไปจำหน่ายตลาดนัดต่าง ๆ และจำหน่ายในหมู่บ้าน นำรายได้เข้ากลุ่มเฉลี่ยคืนทุก 3 เดือน ครั้งละ ประมาณ 5,000 – 6,000 บาท และรับตัดเย็บเสื้อผ้าจากประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้เฉลี่ยชุดละ 300 – 500 บาท เดือนละ 3,000 บาท
 รายจ่าย : สามารถลดรายจ่ายให้กับครอบครัว เพราะสามารถตัดเย็บเสื้อผ้าใส่เอง และให้กับสมาชิกในครอบครัวได้
 - 6.3 ความมั่นคง : เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพ มีความสามัคคี มีการดำเนินการเป็นรูปแบบคณะกรรมการ มีการจัดทำบัญชีชัดเจนดำเนินการได้ต่อเนื่อง
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : สมาชิกทุกคนสามารถนำรายได้ไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ลดค่าใช้จ่ายของครอบครัว
 - 6.5 ปัญหาอุปสรรค / ข้อเสนอแนะ : สมาชิกต้องการอบรมเพิ่มเรื่องการตลาด

ระดับดีเด่น กลุ่มที่ 4

1. ชื่อกลุ่ม เย็บผ้าประกอบที่นอนและหมอนชนิด
2. สถานที่ บ้านเหล่ากลาง ตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 40 คน ชาย - คน หญิง 40 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 30 วัน ระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม ถึงวันที่ 15 สิงหาคม 2548
5. งบประมาณ 226,390 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกทุกคนเกิดความรู้ในการเย็บที่ถูกวิธีตามขั้นตอน ฝีมือประณีตขึ้น
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกมีรายได้จากค่าตอบแทน (ค่าแรง) เฉลี่ยวันละ 100 – 150 บาท /คน จากที่ไม่เคยมีรายได้เลยเพราะมีอาชีพทำนา ทำไร่ เป็นหลัก
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกทั้งหมดเป็นแม่บ้าน รวมกลุ่มกันรับงานจากผู้ประกอบการไปทำที่บ้าน รวบรวมผลงานทุก 7 วัน รับค่าตอบแทนหลังจากผลงานผ่านการตรวจสอบความเรียบร้อยแล้ว ยึดเป็นอาชีพเสริมมีงานทำตลอดทั้งปี
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : สมาชิกเกิดรายได้เพิ่มขึ้นบางรายเก็บออมและนำไปใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภค ลดรายจ่ายเนื่องจากสามารถทำเองด้วยการเย็บมือนำไปใช้ในงานบุญตามเทศกาลภายในหมู่บ้านตนเอง และหมู่บ้านข้างเคียง
 - 6.5 ปัญหาอุปสรรค / ข้อเสนอแนะ : ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนทุนเพื่อจัดการเองภายในสมาชิก ไม่ต้องผ่านนายทุนหรือผู้ประกอบการ

ระดับดีเด่น กลุ่มที่ 5

1. ชื่อกลุ่ม ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว
2. สถานที่ บ้านโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 30 คน ชาย - คน หญิง 30 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 10 วัน ระหว่างวันที่ 20 – 29 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 155,000 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกร้อยละ 70.00 เกิดทักษะและมีความชำนาญบางรายสามารถเป็นวิทยากรเผยแพร่ให้กับสมาชิกในชุมชน
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นนำรายได้เข้ากลุ่ม และได้รับเฉลี่ยคืนโดยการปันผลกำไรจากการขายเป็นคราว ๆ ครั้งละประมาณ 500 – 1,000 บาท / คน สมาชิกบางคนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากที่ไม่เคยมีรายได้จากอาชีพเสริมด้วยการเป็นวิทยากรค่าตอบแทนวันละ 600 บาท
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกรวมกลุ่มมีความสามัคคีประธานกลุ่มจะรับงานมาให้ทำ และนำไปจำหน่ายหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลบัวบานให้การสนับสนุนต่อเนื่อง 20,000 บาท สมาชิกมีงานทำต่อเนื่อง
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : สมาชิกลดรายจ่ายโดยนำผลผลิตใช้เป็นของขวัญของฝากตามงานบุญหรือเทศกาลต่าง ๆ ลดการว่างงาน มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว

ระดับดีเด่น กลุ่มที่ 6

1. ชื่อกลุ่ม ผ้าเช็ดมือการบูร
2. สถานที่ บ้านลุ่มเม่า หมู่ 8 ตำบลลุ่มเม่า อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 30 คน ชาย 6 คน หญิง 24 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน ระหว่างวันที่ 4 – 8 สิงหาคม 2548
5. งบประมาณ 65,000 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกร้อยละ 76.66 เกิดทักษะฝีมือขึ้นในระดับปานกลางจนถึงชำนาญการจากที่ไม่มีทักษะฝีมือเลย
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกรวมกลุ่มกันดำเนินการต่อเนื่องจากการนำผลผลิตจากการฝึกอบรมไปจำหน่ายเกิดรายได้เป็นทุนและหมุนเวียนจัดซื้อวัสดุ ทำต่อเนื่องนำไปจำหน่ายตามตลาดนัดและห้างสรรพสินค้าจังหวัดใกล้เคียง แล้วนำผลกำไรมาเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกคราวละ 500 บาท เฉลี่ยเดือนละ 2,000 – 3,000 บาท / คน
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ยึดเป็นอาชีพหลัก หลังจากทำเป็นอาชีพเสริม พบว่า ทำรายได้ต่อเนื่องจึงดำเนินการจัดหาวัสดุและหาตลาดจำหน่ายรองรับผลผลิตให้กับสมาชิกกลุ่ม ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการมีบัญชีรายรับ – จ่าย ชัดเจน
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : สมาชิกกลุ่มนำรายได้เข้ากลุ่มเพื่อเก็บออม และเป็นทุนหมุนเวียนมีงานทำลดปัญหาการว่างงาน และการมีว่สมของวัยรุ่นเพราะสมาชิกบางส่วนเป็นวัยรุ่นว่างงานเคยติดสารเสพติด

ระดับดีเด่น กลุ่มที่ 7

1. ชื่อกลุ่ม ศิลปะประดิษฐ์ตกแต่งโถงด้วยผ้าไทย
2. สถานที่ วัดบ้านคำไผ่ หมู่ 6 ตำบลหนองกุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 20 คน ชาย - คน หญิง 20 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 37 วัน ระหว่างวันที่ 9 พฤษภาคม ถึงวันที่ 14 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 90,416 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกร้อยละ 65.00 เกิดทักษะในระดับปานกลางถึงชำนาญการ เพราะต้องการพัฒนาฝีมือและต้องการผลงานที่มีคุณภาพ เนื่องจากงานต้องการความประณีต
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 ทำผลงานต่อเนื่องพัฒนาตามความต้องการของผู้บริโภค เกิดรายได้เมื่อผลงานผ่านไประยะหนึ่ง เพราะสินค้ามีราคาสูงเมื่อจำหน่ายได้ค่าตอบแทนคุ้มค่า เฉลี่ยเดือนละ 2,000 – 3,000 บาท หากจำหน่ายได้มากค่าตอบแทนก็มากด้วย
 - 6.3 ความมั่นคง : มีรายได้เสริม มีงานทำต่อเนื่อง ทำเป็นอาชีพเสริม
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : ลดการว่างงาน ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์นำรายได้ไปใช้จ่ายซื้ออาหารและสินค้าจำเป็น เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านและมีอายุระหว่าง 55 – 60 ปี
 - 6.5 ปัญหาอุปสรรค / ข้อเสนอแนะ : วัสดุมีต้นทุนสูง เช่น ผ้าไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทอง ต้องการตลาดภายในและต่างประเทศรองรับ

ระดับดีเด่น กลุ่มที่ 8

1. ชื่อกลุ่ม ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าไหม
2. สถานที่ ชุมชนโรงจิว เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 20 คน ชาย 2 คน หญิง 18 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 20 วัน ระหว่างวันที่ 9 – 28 พฤษภาคม 2548
5. งบประมาณ 123,000 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกรวมกลุ่มเพื่อยกระดับฝีมือทำให้มีความชำนาญ และประดิษฐ์รูปแบบต่าง ๆ ได้มากถึง 20 รูปแบบ
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกได้รับค่าตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ตามความยากง่ายตั้งแต่ชิ้นละ 50 สตางค์ ไปจนถึง 30 บาท ทำให้มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 2,500 – 4,000 บาท
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกรวมกลุ่มรับงานไปทำที่บ้านมีงานทำต่อเนื่องตลอดทั้งปี นายทุนรับงานส่งต่างประเทศเพราะเป็นสินค้าทำมือ
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : สมาชิกมีรายได้ประจำทุกเดือนนำมาใช้จ่ายภายในครอบครัว แก้ปัญหาความยากจนได้บ้าง

ระดับปานกลาง กลุ่มที่ 1

1. ชื่อกลุ่ม ดอกไม้จันทร์
2. สถานที่ บ้านไทยเจริญ หมู่ 18 ตำบลยางตลาด อําเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 18 คน ชาย 2 คน หญิง 16 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม ถึงวันที่ 3 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 39,000 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีฝีมือในการทำเบื้องต้นอยู่แล้วเมื่อได้รับการฝึกอบรมเทคนิควิธีการจัดช่อดอกและรูปแบบต่าง ๆ ทำให้มีทักษะและความชำนาญเพิ่มมากขึ้น
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกทุกคนได้รับการเฉลี่ยผลกำไรคืนมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 500 – 800 บาท
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกใช้เวลาว่างในการทำดอกไม้จันทร์ เป็นอาชีพเสริมสามารถทำได้ตลอดมีตลาดรองรับสินค้า
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : รายได้ที่เพิ่มขึ้นสามารถนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพื่อการอุปโภค บริโภคได้บ้าง เช่น จ่ายค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา เป็นต้น

ระดับปานกลาง

กลุ่มที่ 2

1. ชื่อกลุ่ม การทำขนมไทยการประกอบอาหาร
2. สถานที่ บ้านห้วยตุม หมู่ 6 ตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 33 คน ชาย - คน หญิง 33 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 10 วัน ระหว่างวันที่ 17 กรกฎาคม ถึงวันที่ 15 สิงหาคม 2548
(เรียนวันเสาร์และอาทิตย์)
5. งบประมาณ 87,000 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกกลุ่มสามารถทำขนมและอาหารไทยที่ถูกต้องตามหลักวิชา
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกรวมตัวกันทำขนมไทยจำหน่ายภายในชุมชน และตลาดนัด
ใกล้หมู่บ้าน มีเงินทุนหมุนเวียน 8,000 บาท ผลกำไรเฉลี่ยคืนเป็นงวด ๆ
ละ 500 บาท เฉลี่ย 500 – 800 บาท ต่อเดือน ต่อคน
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกรวมตัวกันเหนียวแน่นใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ผลิตสินค้าได้
ต่อเนื่อง วัตถุประสงค์มีในชุมชน เช่น ก๋วยเตี๋ยว ผัสดอง มะพร้าว
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : ผลผลิตสามารถลดรายจ่ายให้กับครอบครัวเนื่องจาก
ต้นทุนผลิตใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ นำไปแปรรูปเพิ่มราคาสินค้าขนมบางอย่างทำ
กินเองภายในครอบครัว ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สมาชิกในครอบครัว
มีส่วนร่วม สร้างความอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง

ระดับปานกลาง กลุ่มที่ 3

1. ชื่อกลุ่ม การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด
2. สถานที่ บ้านโนนสูง หมู่ 5 , 9 ตำบลโนนสูง อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 20 คน ชาย 1 คน หญิง 19 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 10 วัน ระหว่างวันที่ 6 – 15 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 107,820 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกกลุ่มรวมตัวเพื่อรับกา ฝึกอบรม ได้ความรู้และทักษะที่ถูกต้องตามหลักการ มีความชำนาญเพิ่มมากขึ้น
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกมีรายได้จากการจำหน่ายเห็ดสดมากกว่าเห็ดแปรรูป เฉลี่ยเดือนละ 2,800 – 3,500 บาท / ครอบครัว
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกสามารถทำเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว จำนวน 11 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 55.00 ผลิตภัณฑ์มีตลาดรองรับ
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : รายได้นำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และประยุกต์ใช้เป็นอาชีพหลักได้
 - 6.5 ปัญหาอุปสรรค / ข้อเสนอแนะ : อุปกรณ์ในการแปรรูปเห็ดมีราคาแพงสมาชิกกลุ่มลงทุนจัดหาได้เพียงบางส่วนไม่เพียงพอ หากทางออกโดยการหาจำหน่ายเห็ดสดเพิ่มขึ้น

ระดับปานกลาง

กลุ่มที่ 4

1. ชื่อกลุ่ม ประกอบอาหารตามสั่ง
2. สถานที่ ชุมชนวัดทุ่งศรีเมือง ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 30 คน ชาย 1 คน หญิง 29 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน ระหว่างวันที่ 6–10 สิงหาคม 2548
5. งบประมาณ 74,800 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกมีความรู้ในหลักการประกอบอาหารประเภทต่าง ๆ สามารถประกอบอาหารเพื่อจำหน่ายและบริโภคในครัวเรือนได้
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกร้อยละ 36.66 มีรายได้จากการทำอาหารขายเฉลี่ยวันละ 200 – 300 บาท ร้อยละ 63.34 ประกอบอาหารให้กับสมาชิกในครอบครัวรับประทาน
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.66 ยึดเป็นอาชีพประกอบอาหารตามสั่งขายภายในชุมชน และตลาดได้รุ่งของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : สมาชิกจำนวน 8 คน จาก 11 คน สามารถชำระเงินกู้ธนาคารคนจนได้ตามระบบ

ระดับปานกลาง กลุ่มที่ 5

1. ชื่อกลุ่ม การประกอบอาหารตามสั่ง
2. สถานที่ สำนักงานจัดหางานจังหวัด อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 20 คน ชาย 1 คน หญิง 19 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน ระหว่างวันที่ 1 – 5 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 39,500 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกทุกคนได้รับการพัฒนาทักษะอยู่ในระดับปานกลาง ถึงระดับมาก จนชำนาญการ
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ทำอาหารสำเร็จรูปจำหน่าย หน้าหมู่บ้าน และรถเข็นมีรายได้เฉลี่ยวันละ 150 – 400 บาท
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกจำนวน 8 คน มีเงินทุนหมุนเวียนและอุปกรณ์ไว้ปรุงอาหาร มีความมั่นคงในครอบครัว
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 ปรุงอาหารให้กับสมาชิกในครอบครัว ลดค่าใช้จ่ายลงได้บ้าง

ระดับควรปรับปรุง กลุ่มที่ 1

1. ชื่อกลุ่ม เทียนเจลดมสนไพร
2. สถานที่ บ้านอาจารย์ หมู่ 9 ตำบลนาจารย์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 20 คน ชาย 2 คน หญิง 18 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน ระหว่างวันที่ 13-17 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 57,000 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีทักษะเมื่อฝึกอบรมเสร็จสิ้นเกิดทักษะในระดับน้อย ร้อยละ 70.00 มีเพียงร้อยละ 30 ที่เกิดทักษะในระดับปานกลาง
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกร้อยละ 20.00 ที่สามารถดำเนินการต่อทำให้มีรายได้เฉลี่ย 300-500 บาท จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกร้อยละ 20.00 ประกอบอาชีพเสริมเพราะมีใจรักอยาก พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพ ร้อยละ 80.00 ไม่ได้ดำเนินการต่อเนื่องจากผลงานที่ได้ไม่น่าพอใจแต่ไม่ต้องการพัฒนา
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : สมาชิกที่มีรายได้สามารถแก้ปัญหาในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้บ้าง ส่วนใหญ่ไม่ได้แก้ปัญหาเนื่องจากไม่เกิดรายได้

ระดับควรปรับปรุง กลุ่มที่ 2

1. ชื่อกลุ่ม การทำบรรจุภัณฑ์
2. สถานที่ ศาลาวัดบ้านคำไผ่ หมู่ 2 ตำบลหนองกุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับบริการฝึกอบรม 20 คน ชาย 4 คน หญิง 16 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 6 วัน ระหว่างวันที่ 18 – 23 กรกฎาคม 2548
5. งบประมาณ 72,550 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกร้อยละ 20.00 เกิดทักษะในระดับปานกลางส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 เกิดทักษะเล็กน้อย
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 สามารถดำเนินการได้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 200 – 500 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 ไม่ได้ดำเนินการหลังจากการอบรมเสร็จสิ้น
 - 6.3 ความมั่นคง : ส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการจึงไม่มีรายได้มีเพียงร้อยละ 20.00 เป็นอาชีพเสริมมีตลาดรองรับ
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : ไม่ได้แก้ปัญหาเพราะไม่มีรายได้
 - 6.5 ปัญหาอุปสรรค / ข้อเสนอแนะ : ลักษณะงานเน้นความประณีตใช้บรรจุผ้าไหมหรือของมีค่าไม่เหมาะกับผู้เข้าฝึกอบรมที่เป็นผู้ว่างงานนอกฤดูกาลเกษตร

ระดับควรปรับปรุง กลุ่มที่ 3

1. ชื่อกลุ่ม ของที่ระลึก / ของชำร่วย
2. สถานที่ เทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 20 คน ชาย - คน หญิง 20 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน ระหว่างวันที่ 3-6 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 54,500 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกร้อยละ 70.00 เกิดทักษะฝีมือในระดับน้อยพบเพียงร้อยละ 30.00 ที่มีทักษะปานกลางถึงระดับมาก
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกร้อยละ 30.00 มีรายได้จากการทำของชำร่วยใช้ในงานมงคลสมรส เฉลี่ยเดือนละ 400 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.00 ไม่ได้ทำต่อเนื่องหลังจากการฝึกอบรมจึงไม่มีรายได้
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ที่ยึดเป็นอาชีพเสริมทำงานต่อเนื่อง นำไปฝากขายร้านจำหน่ายสินค้าโอท็อปของชุมชน และโรงพิมพ์ของญาติพี่น้อง
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจน
 - 6.5 ปัญหาอุปสรรค / ข้อเสนอแนะ : ลักษณะงานเป็นงานประณีต งานชิ้นเล็ก จึงไม่เหมาะกับผู้เรียนที่มีอาชีพหลักเป็นชาวนา ชาวไร่

ระดับควรปรับปรุง กลุ่มที่ 4

1. ชื่อกลุ่ม ศิลปะประดิษฐ์การตกแต่งโถง
2. สถานที่ บ้านโพหนอง หมู่ 2 ตำบลโพหนอง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 20 คน ชาย 1 คน หญิง 19 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 36 วัน ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม ถึงวันที่ 20 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 90,416 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยและแม่บ้านเกิดทักษะบ้างเล็กน้อย
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกร้อยละ 95.00 ไม่มีรายได้เลย เนื่องจากผลผลิตยังไม่ได้จำหน่าย เพราะฝีมือไม่ประณีต
 - 6.3 ความมั่นคง : ไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจน
 - 6.5 ปัญหาอุปสรรค / ข้อเสนอแนะ : หลักสูตรไม่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวัสดุไม่มีในท้องถิ่น เช่น โถง และผ้าไหม

ระดับควรปรับปรุง กลุ่มที่ 5

1. ชื่อกลุ่ม การกรีดยางพารา และการทำยางแผ่น
2. สถานที่ บ้านเชียงเครือ หมู่ 2 ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 15 คน ชาย 15 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 9 วัน ระหว่างวันที่ 13 – 21 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 54,540 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : มีความรู้ในการทำยางแผ่น เกิดทักษะในระดับปานกลางในการกรีดยางพารา
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 33.38 รับจ้างกรีดยางพารา แต่ยังไม่ได้รับการแบ่งปันค่าแรงงานกับเจ้าของสวนยาง สัดส่วน 50 : 50 อีกจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 เป็นเจ้าของสวนยางพารายังไม่ถึงเวลากรีดยางจึงไม่มีรายได้
 - 6.3 ความมั่นคง : เมื่อดันยางพาราโตพร้อมกรีดยางจะสามารถทำเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมได้ในอนาคต
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : หากมีรายได้จากการรับจ้างและจากการกรีดยางของตนเอง จะสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ คาดว่าจะแก้ปัญหาความยากจนในอนาคตได้

ระดับควรปรับปรุง กลุ่มที่ 6

1. ชื่อกลุ่ม ช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม
2. สถานที่ บ้านนาเชือก ตำบลนาเชือก อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 20 คน หญิง 20 คน
4. ระยะเวลาการฝึกอบรม 37 วัน ระหว่างวันที่ 9 พฤษภาคม ถึงวันที่ 14 มิถุนายน 2548
5. งบประมาณ 90,428 บาท
6. ผลการดำเนินงาน : วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 6.1 ทักษะฝีมือ : สมาชิกทุกคนมีทักษะฝีมือรวมกลุ่มเพื่อยกระดับฝีมือเกิดทักษะ และความรู้ในในระดับมาก
 - 6.2 รายได้ : สมาชิกร้อยละ 20.00 มีรายได้จากการตัดเย็บเสื้อผ้าในชุมชนเนื่องจากมีจักรเย็บผ้าของตนเอง มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 400 – 500 บาท สมาชิก ร้อยละ 80.00 ไม่มีรายได้
 - 6.3 ความมั่นคง : สมาชิกส่วนใหญ่ไม่สามารถทำต่อเองได้หลังจากฝึกอบรม เนื่องจากขาดจักรเย็บผ้า
 - 6.4 แก้ปัญหาความยากจน : ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้
 - 6.5 ปัญหาอุปสรรค / ข้อเสนอแนะ : หลักสูตรเน้นการฝึกให้สามารถทำงานได้ในสถานประกอบการ แต่ผู้เรียนเน้นการทำงานภายในชุมชน เช่น การรับงานไปทำที่บ้าน (เย็บผ้าไหลส่งโรงงาน) ขณะฝึกอบรมวัสดุอุปกรณ์ไม่พร้อม (จักรอุตสาหกรรม) และปริมาณไม่เพียงพอ เช่น ผ้า กระดาษเขียนแบบ / ตัดแบบ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินภาพรวม

2.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (C) เป็นการประเมินถึงความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาจากลักษณะทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ประเมินครั้งนี้มีจำนวน 446 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 96.19 เพศชายร้อยละ 3.81 เมื่อพิจารณาถึงอายุพบได้ตั้งแต่ 15 ปี ถึง 84 ปี ส่วนใหญ่มีอายุ 30 – 44 ปี ร้อยละ 52.02 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ร้อยละ 52.02 รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 26.90 และพบว่าไม่ได้ศึกษาร้อยละ 0.89

เมื่อพิจารณาด้านอาชีพก่อนเข้ารับการฝึกอบรมพบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร (ทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์) ร้อยละ 46.19 มีรายได้เฉลี่ย (บาท / เดือน) พบได้ตั้งแต่ไม่มีหรือไม่แน่นอนจนถึง 4,600 บาท ส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่มีหรือรายได้ไม่แน่นอน ร้อยละ 48.88 การเข้ารับการฝึกอบรมเนื่องจากเป็นผู้ลงทะเบียนปัญหาและความยากจนทิวาสังคม (สย. 1 – 8) ร้อยละ 63.68 รองลงมาเป็นผู้ว่างงาน / ตกงาน ร้อยละ 17.04 และมีผู้พิการร้อยละ 0.45 การได้รับข่าวสารการอบรมส่วนใหญ่ได้รับข่าวจากเพื่อนบ้าน / ผู้นำกลุ่ม ร้อยละ 39.01 รองลงมาจากอาสาสมัครแรงงาน / ผู้นำชุมชนร้อยละ 24.66 ก่อนเข้ารับการฝึกอบรม พบว่ามีทักษะฝีมือด้านอาชีพที่อบรม ส่วนใหญ่มีทักษะฝีมือในระดับน้อย ร้อยละ 45.74 รองลงมาไม่มีทักษะฝีมือเลย ร้อยละ 34.53 ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของลักษณะทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ลักษณะทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	จำนวน (คน) n = 446	ร้อยละ	\bar{X} (เฉลี่ย)
เพศ			
หญิง	429	96.19	
ชาย	17	3.81	
อายุ			
15 – 29 ปี	68	15.25	
30 – 44 ปี	232	52.02	
45 – 59 ปี	126	28.25	
60 ปีขึ้นไป	20	4.48	
การศึกษา			
ไม่ได้ศึกษา	4	0.89	
ประถมศึกษา	232	52.02	
มัธยมศึกษาตอนต้น	120	26.90	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	52	11.66	
ปวช, ปวส, อนุปริญญา	24	5.38	
ปริญญาตรี	14	3.14	
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	
อาชีพก่อนเข้ารับการฝึกอบรม			
ว่างงาน / ตกงาน	108	24.22	
แม่บ้าน	96	21.52	
เกษตรกรรวม (ทำนา / ทำไร่ / เลี้ยงสัตว์)	206	46.19	
อื่น ๆ	36	8.07	

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของลักษณะทั่วไปของผู้เข้ารับการศึกษา (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน) n = 446	ร้อยละ	\bar{X} (เฉลี่ย)
รายได้ (เฉลี่ย บาท / เดือน)			
ไม่มีหรือไม่แน่นอน	218	48.88	
100 – 500 บาท	46	10.30	255.23
501 – 1,000 บาท	48	10.76	678.95
1,001 – 2,000 บาท	62	13.90	1,342.08
มากกว่า 2,000 บาท	72	16.14	2,204.77
เข้ารับการศึกษาเนื่องจาก			
ผู้ลงทะเบียน สย. (1 – 8)	284	63.68	
ผู้ว่างงาน / ตกงาน	76	17.04	
ครอบครัวยากจน ตกเกณฑ์ จปฐ.	10	2.24	
ผู้สนใจ	74	16.59	
อื่น ๆ ผู้พิการ	2	0.45	
ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอบรมนี้			
สำนักงานแรงงาน / หน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงาน	52	11.66	
วิทยุแรงงาน	14	3.14	
อบต. / อำเภอ	96	21.52	
อาสาสมัครแรงงาน / ผู้นำชุมชน	110	24.66	
เพื่อนบ้าน / ผู้นำกลุ่ม	174	39.01	
ทักษะฝีมือก่อนการฝึกอบรม			
ไม่มี	154	34.53	
น้อย	204	45.74	
ปานกลาง	82	18.39	
มาก	6	1.35	

2.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (I) เป็นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นได้แก่ ความเหมาะสมของหลักสูตร ความเพียงพอของทรัพยากร และการดำเนินการตามแผนงาน ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 63.68 มีความเหมาะสมของหลักสูตรปานกลาง รองลงมาร้อยละ 19.73 มีความเหมาะสมน้อย ร้อยละ 13.90 มีความเหมาะสมมาก และร้อยละ 2.69 ไม่เหมาะสม เมื่อพิจารณาถึงความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม พบว่า ร้อยละ 87.89 มีความเพียงพอ ร้อยละ 12.11 ไม่เพียงพอ การติดตามดูแล สอบถาม รับฟังปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ พบว่า ร้อยละ 97.76 มีการติดตาม ร้อยละ 2.24 ไม่มีการติดตาม ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของปัจจัยเบื้องต้น

ปัจจัยเบื้องต้น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	n = 446	
ความเหมาะสมของหลักสูตร		
ไม่เหมาะสม	12	2.69
เหมาะสมน้อย	88	19.73
เหมาะสมปานกลาง	284	63.68
เหมาะสมมาก	62	13.90
วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ฝึกอบรมมีความเพียงพอ		
เพียงพอ	392	87.89
ไม่เพียงพอ	54	12.11
เจ้าหน้าที่ที่มีการติดตาม ดูแล สอบถาม รับฟังปัญหาและอุปสรรค		
มีการติดตาม	436	97.76
ไม่มีการติดตาม	10	2.24

2.3 การประเมินกระบวนการ (P) เป็นการประเมินความเหมาะสมของการจัดฝึกอบรม สถานที่ การเดินทาง และการสอนของวิทยากร ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาตามหลักสูตรที่ฝึกอบรมมีความเหมาะสม ร้อยละ 74.44 และร้อยละ 25.56 ไม่มีความเหมาะสม เมื่อพิจารณาถึงการจัดสถานที่ฝึกอบรม พบว่า ร้อยละ 95.07 มีความเหมาะสมสะดวกสบาย ร้อยละ 4.93 ไม่สะดวกสบาย สำหรับการเดินทางเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ร้อยละ 97.31 มีความสะดวกสบาย และร้อยละ 2.69 ลำบากในการเดินทาง ส่วนวิทยากรมีระบบการสอนหรือถ่ายทอดวิชาความรู้ควรได้รับการปรับปรุงหรือไม่ พบว่า ร้อยละ 79.37 สอนดี ไม่ควรปรับปรุง และร้อยละ 20.63 ควรปรับปรุง ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของกระบวนการฝึกอบรม

กระบวนการฝึกอบรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	n = 446	
ระยะเวลาตามหลักสูตร		
มีความเหมาะสม	332	74.44
ไม่เหมาะสม	114	25.56
สถานที่ในการฝึกอบรม		
สะดวกสบาย	424	95.07
ไม่สะดวกสบาย	22	4.93
การเดินทางมาฝึกอบรม		
สะดวกสบาย	434	97.31
ไม่สะดวกสบาย	12	2.69
วิทยากร		
ควรปรับปรุง	92	20.63
ไม่ควรปรับปรุง	354	79.37

2.4 การประเมินผลผลิต (P) เป็นการประเมินด้านการเกิดทักษะความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ผลการศึกษาพบว่า หลังการฝึกอบรมแล้วผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดทักษะฝีมือชั้น ร้อยละ 57.40 เกิดทักษะฝีมือชั้นปานกลาง รองลงมาร้อยละ 30.94 เกิดทักษะชั้นมากและชำนาญ และ ร้อยละ 11.66 เกิดทักษะชั้นเล็กน้อย เมื่อพิจารณาถึงความมั่นใจในทักษะที่เกิดขึ้น พบว่า ร้อยละ 53.81 มั่นใจปานกลาง รองลงมาร้อยละ 31.39 มั่นใจมาก ร้อยละ 12.56 มั่นใจเล็กน้อย และร้อยละ 2.24 ไม่ มั่นใจตามลำดับ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการได้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพอใจหรือไม่อย่างไร พบว่า ร้อยละ 78.03 มีความพึงพอใจ และร้อยละ 21.97 ไม่พอใจ ต้องการพัฒนาผลผลิตที่ได้ต่อไปหรือไม่ พบว่า ส่วน ใหญ่ร้อยละ 73.99 ต้องการพัฒนาต่อไป และร้อยละ 26.01 ไม่ต้องการพัฒนา

เมื่อพิจารณาถึงการนำความรู้และทักษะที่ได้ไปใช้ประโยชน์ พบว่า ร้อยละ 69.96 นำไปใช้เพื่อเพิ่มรายได้ รองลงมาร้อยละ 17.49 นำไปใช้บางครั้งคราวที่มีโอกาส ร้อยละ 7.17 นำไปใช้ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และร้อยละ 5.38 ไม่ได้นำไปใช้เลย ส่วนการนำความรู้หรือผลผลิตไป ประกอบอาชีพนั้น พบว่า ร้อยละ 78.92 นำไปประกอบอาชีพ และร้อยละ 21.08 ไม่ได้นำไปประกอบ อาชีพ เมื่อพิจารณาถึงรายได้ที่เกิดขึ้นหลังจากการฝึกอบรม พบได้ตั้งแต่ไม่มีรายได้เพิ่มขึ้นจนถึงสูงสุด 8,200 บาท/เดือน ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นระหว่าง 100 – 500 บาท / เดือน คิดเป็นร้อยละ 35.87 รองลงมา 1,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 34.08 เมื่อพิจารณาการฝึกอบรมสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ ผู้ผ่าน การฝึกอบรม ร้อยละ 87.00 บอกว่าสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของการผลิตของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ผลผลิตของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	n = 446	
หลังการฝึกอบรม เกิดทักษะฝีมือ		
ไม่เกิดทักษะเลย	0	0
เกิดทักษะขึ้นเล็กน้อย	52	11.66
เกิดทักษะขึ้นปานกลาง	256	57.40
เกิดทักษะขึ้นมากและชำนาญ	138	30.94
ความมั่นใจในทักษะที่เกิดขึ้น		
ไม่มั่นใจ	10	2.24
มั่นใจเล็กน้อย	56	12.56
มั่นใจปานกลาง	240	53.81
มั่นใจมาก	140	31.39
ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม		
พอใจ	348	78.03
ไม่พอใจ	98	21.97
การพัฒนาผลผลิตที่ได้ต่อไป		
พัฒนาต่อไป	330	73.99
ไม่พัฒนาต่อไป	116	26.01
การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์		
นำไปใช้บางครั้งคราวที่มีโอกาส	78	17.49
นำไปใช้เพื่อเพิ่มรายได้	312	69.96
ลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	32	7.17
ไม่ได้นำไปใช้	24	5.38

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของการผลผลิตของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ผลผลิตของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	n = 446	
การนำความรู้ / ผลผลิตที่ได้ไปประกอบอาชีพ		
นำไปประกอบอาชีพ	352	78.92
ไม่นำไปประกอบอาชีพ	94	21.08
หลังการฝึกอบรมแล้ว มีรายได้เพิ่มขึ้น (เฉลี่ย บาท / เดือน)		
ไม่เพิ่มขึ้น	64	14.35
100 – 500 บาท	160	35.87
501 – 1,000 บาท	70	15.70
1,001 บาทขึ้นไป	152	34.08
แก้ไขปัญหาความยากจน		
แก้ปัญหาความยากจนได้	348	78.03
ไม่ได้แก้ปัญหาความยากจน	98	21.97

ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ตามเนื้อหาสาระ

การประเมินครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมสร้างโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP) เป็นโครงสร้างในการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาดูบริบทของผู้เข้าอบรม (C) ปัจจัยนำเข้า (I) กระบวนการฝึกอบรม (P) และผลลัพธ์ (P) เป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นเพื่อนำผลไปใช้ประกอบในการแก้ไขปัญหา และตัดสินใจกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมในการบริหารการจัดการ โครงการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป ผู้ศึกษาวิเคราะห์จัดหมวดหมู่ข้อมูลและนำเสนอผลการประเมินตามลำดับ ดังนี้

3.1 บริบทของผู้เข้าอบรม (Context Evaluation) พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้ลงทะเบียนปัญหาสังคม และความยากจน (สย. 1-8) รองลงมาคือผู้ว่างงาน/ตกงาน บุคคลเหล่านี้จะได้รับการพิจารณาและการชักชวนจากเพื่อนบ้าน หรือผู้นำกลุ่ม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ประสานโครงการได้รับข้อมูลส่วนบุคคลที่ผ่านการคัดกรองตามกระบวนการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยแล้วนำข้อมูลประสานไปยังพื้นที่พบผู้นำชุมชน หรือ ผู้นำกลุ่มประชุมหารือพิจารณาสาขาอาชีพหรือหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการให้มากที่สุด เท่าที่จะดำเนินการได้ จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนได้รับข้อมูลข่าวสารการฝึกอาชีพ จากการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานแรงงานจังหวัดผ่านสื่อวิทยุ และโครงการฯ เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าร่วมโครงการอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นสาขาอาชีพหรือหลักสูตรที่ฝึกอบรมจึงถูกกำหนดจากผู้เข้ารับการอบรมเป็นส่วนใหญ่ สัมพันธ์กับการมีทักษะฝีมือก่อนการฝึกอบรม จากการสังเกตและข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่จะมีทักษะฝีมือในสาขาอาชีพหรือหลักสูตรที่เข้ารับการอบรมบ้างเล็กน้อย หรือมีประสบการณ์ด้านนี้มาบ้างแล้วแต่ยังไม่เกิดทักษะจึงเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเข้าร่วมในการฝึกอบรม

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2535 : 32) ได้สรุปการพัฒนาสังคมโดยเริ่มแก้ไขปัญหาการว่างงานอย่างจริงจัง พัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเน้นกลุ่มชนที่ยากจนเปิดโอกาสให้มีรายได้เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ หลักการสำคัญคือ การให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดแน

ที่เหลือจากการฝึกอบรมนำมาเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานต่อไปเช่น กลุ่มผ้าเช็ดมือชอมาลี บ้านคอนสวรรค์ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี บ้านคำเม็ก กลุ่มเย็บผ้าประกอบที่นอนและหมอนชนิด กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว และกลุ่มดอกไม้จันทร์ เป็นต้น

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ วัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูล และการประชุมชี้แจงเป็นปัจจัยส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ

กล่าวโดยสรุป การประเมินปัจจัยนำเข้าด้านหลักสูตรมีความเหมาะสม ด้านทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ มีความเพียงพอและดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้อย่างเป็นระบบตามระยะเวลาของโครงการ

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) การประเมินผลครั้งนี้ศึกษาถึงความเหมาะสมของระยะเวลาของการฝึกอบรม พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมเพราะช่วงเวลาที่ทำกรฝึกอบรมเป็นช่วงเวลาดำเนินการห่างจากการทำนา มีเวลาดำเนินการประมาณ 1 - 2 เดือน รอการเก็บเกี่ยวผลผลิตในระหว่างที่รอการเก็บเกี่ยวนี้ เกษตรกรทั่วไปจะว่างงานหรือมีเวลาดำเนินการอื่น จึงได้ร่วมกันกำหนดระยะเวลาเรียนระหว่าง 5 - 15 วัน และมีบางหลักสูตรใช้เวลาในการอบรม 30 วัน การอบรมเริ่มเวลาตั้งแต่ 08.00 น. ไปจนถึงเวลาประมาณ 16.00 น. โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมจะมีการหยุดรับประทานอาหารร่วมกัน หลังจากนั้นก็ใช้เวลาในการฝึกอบรมต่อจนครบเวลาตามหลักสูตร

เมื่อพิจารณาถึงสถานที่ และการเดินทางเข้ารับการฝึกอบรม พบว่า มีความสะดวกสบาย สามารถเดินทางมาเองได้หรือมีรถรับจ้างผ่าน หรือใช้มอเตอร์ไซด์ เพราะสถานที่ในการฝึกอบรมส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนที่เป็นส่วนบุคคล เช่น บ้านของผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน สถานที่ของชุมชน เช่น ศาลาวัด ศาลากลางบ้าน ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล ส่วนราชการได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี เช่น ได้ทุนสถานีอนามัย ห้องประชุมโรงเรียน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่จึงมีความพึงพอใจในการเดินทาง และสถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรมมีบางส่วนที่มีความลำบากในการเดินทาง เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ลงทะเบียน ปัญหาสังคมและความยากจน ที่ไม่มีที่อยู่ของตนเองหรือที่ทำกิน จึงไปทำที่พักอาศัยอยู่ตามทุ่งนาหรือสวนห่างไกลชุมชน สำหรับวิทยากรหรือผู้ถ่ายทอดความรู้ทักษะฝีมือในแต่ละหลักสูตรพบว่า ส่วนใหญ่มีการถ่ายทอดความรู้ดี เสียสละ ไม่หวังวิชา เป็นกันเอง มีบางหลักสูตรที่ได้รับการประเมินว่าไม่มีความรู้ในสาขาวิชาหรือหลักสูตรที่สอน ไม่ตรงต่อเวลา

กล่าวโดยสรุปว่าพบว่า การจัดดำเนินการส่วนใหญ่เป็นไปตามแผนของโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งด้านการคัดเลือกสถานที่อบรมให้มีความสะดวกสบายเหมาะสมต่อการปฏิบัติ

เดินทางเข้ารับการฝึกอบรมได้ง่ายไม่สิ้นเปลืองค่าเดินทางและเวลา ด้านกระบวนการสอนของวิทยากรสามารถดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่พอใจ

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) การประเมินผลถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม คือ ทักษะฝีมือ ผลผลิตที่ได้จากการฝึกอบรมและการนำไปใช้ประโยชน์ พบว่าเกิดทักษะฝีมือในระดับปานกลาง จากการสังเกตผลงานที่เกิดขึ้นในขณะที่ประเมิน เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานที่เกิดขึ้นขณะทำการฝึกอบรมมีความแตกต่างกันได้ชัดเจน โดยเฉพาะกลุ่มฝึกอาชีพการทำดอกไม้ประดิษฐ์ การทำผ้าเช็ดมือ การทำของที่ระลึก/ของชำร่วย พบว่า มีการเลือกใช้สีสันทัน รูปทรงแตกต่างกันไป มีความหลากหลาย มีความประณีตมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความมั่นใจในทักษะฝีมือที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่บอกว่ามั่นใจในฝีมือระดับปานกลาง รองลงมาคือมั่นใจมาก บางหลักสูตรมีความมั่นใจมาก เช่น การทำอาหารตามสั่ง ด้วยเหตุผลว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมจะประกอบอาหารไม่ได้รสชาติ เมื่อผ่านการฝึกอบรมคนในครอบครัวและลูกค้าชมว่าปรุงอาหารได้อร่อยขึ้น ทำให้ลดค่าใช้จ่ายสำหรับคนที่ประกอบอาหารให้กับคนในครอบครัว ส่วนคนที่เปิดร้านอาหารตามสั่งพบว่ามีลูกค้าเพิ่มขึ้นทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นด้วย บางรายสามารถดัดแปลงสูตรการทำอาหารให้เข้ากับท้องถิ่น และนำไปจำหน่ายตามตลาดชุมชนหรือตลาดนัดในหมู่บ้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับกลุ่มศิลปประดิษฐ์ตกแต่งโถงด้วยผ้าไหม สามารถประยุกต์การตกแต่งผ้าพื้นบ้านเข้ากับภาชนะอื่น ๆ ที่ไม่ใช่โถงได้ เช่น การตกแต่งแจกัน โห่ ซาม และวัสดุจักรสานตามท้องถิ่นทำให้เพิ่มโอกาส เพิ่มทางเลือกให้กับลูกค้าสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้อีกทางหนึ่งด้วย จากการศึกษาพบว่าบางส่วนที่ไม่มีความมั่นใจในทักษะที่เกิดขึ้นจึงไม่พยายามที่จะพัฒนาผลผลิตที่เมื่อสอบถามเหตุผลส่วนใหญ่มีคำตอบคล้ายคลึงกันว่าทำผลงานออกมาไม่สวยงาม หรือทำไม่ดีกลัวขายไม่ได้หรือไม่มีที่จำหน่ายจึงไม่ได้พัฒนาต่อไป

การนำความรู้จากการฝึกอบรมนี้ไปใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่นำไปใช้เพื่อเพิ่มรายได้ รองลงมานำไปใช้บางครั้งคราวที่มีโอกาสและการลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่ากลุ่มที่นำไปเพื่อเพิ่มรายได้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพด้านการผลิต เช่น การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การทำดอกไม้จันทน์ การทำของที่ระลึก/ชำร่วย การทำผ้าเช็ดมือ ศิลปประดิษฐ์ตกแต่งโถง เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่นำไปใช้บางครั้งคราวที่มีโอกาสส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีการประกอบกิจการเองและการรับจ้างโดยใช้แรงงาน เช่น กลุ่มช่างตัดเสื้อสตรี กลุ่มทำอาหารตามสั่ง และกลุ่มทำหมอนขิด สำหรับกลุ่มที่ใช้ลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันจะเป็นกลุ่มประกอบอาหารตามสั่งบางรายซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะมีอาชีพหลัก คือ การทำการเกษตร จะขาดแคลนแรงงานที่รับจ้างในการทำงานอยู่แล้ว เมื่อตนเองเข้ารับการฝึกอบรมทำให้เกิดทักษะฝีมือขึ้นสามารถทำเองได้ จึงลดการจ้างแรงงานลงทำให้ลดค่าใช้จ่ายเกิดรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็น

แม่บ้านที่ประกอบอาหารเองก่อนเข้ารับการฝึกอบรมจะซื้ออาหารสำเร็จรูปซึ่งมีราคาแพง และปริมาณไม่เพียงพอกับบุคคลในครอบครัว เมื่อเข้ารับการฝึกอบรมแล้วสามารถประกอบอาหารและประยุกต์อาหารสดที่มีให้อร่อย และมีปริมาณเพียงพอต่อคนในครอบครัวได้ สามารถทำจำหน่ายและแบ่งปันบางส่วนให้กับคนในครอบครัวได้ใช้ประโยชน์

ดังนั้น การประเมินผลผลิตของโครงการพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีทักษะฝีมือเกิดขึ้น มีความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา ต้องการพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพและนำความรู้หรือผลผลิตที่ได้ไปเพื่อจำหน่าย หรือเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวด้านการนำความรู้ไปประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ได้ใช้ความรู้และพัฒนาต่อเนื่องทำเป็นอาชีพเสริมทำให้เกิดความมั่นคง และแก้ไขปัญหาความยากจนได้ทางหนึ่งด้วย

กล่าวโดยสรุป โครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อการมีงานทำแก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 เป็นโครงการที่ดำเนินการได้ตามแผนงานโครงการ มีความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีการบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบ ด้านทรัพยากรเหมาะสมเพียงพอได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี มีแผนการปฏิบัติการ และดำเนินการได้อย่างเป็นระบบระเบียบ ประสานงานอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ และการเดินทางเข้ารับการอบรมได้เป็นอย่างดี วิทยากรจัดกระบวนการเรียนการสอนในระดับพอใจ ผลผลิตที่ได้มีความประณีต สวยงาม สัมผัสได้ และเกิดทักษะ สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันทำเป็นอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพต่อเนื่องทำเป็นอาชีพหลักต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ การยกระดับฝีมือ เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ระดับหนึ่งด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการประเมินและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อการมีงานทำ แก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผลที่ได้กับวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 19 กลุ่มอาชีพ 446 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมี 2 ชุด ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 แบบเก็บรวบรวมข้อมูลจากทะเบียนผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อการมีงานทำ แก้ปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2548

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างตามรูปแบบชิป (CIPP Model) มี 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน การเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรม

ส่วนที่ 2 การฝึกอบรมแล้วนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการฝึกอาชีพและนักวิชาการแรงงาน จำนวน 4 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ค่าสถิติพื้นฐานเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยจัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาสาระ(Content Analysis) และความสัมพันธ์เชิงเหตุผล(Logical Analysis)

สรุปผลการประเมิน

จากการวิเคราะห์ผลการประเมินเป็นรายกลุ่มอาชีพ จำนวน 19 กลุ่มอาชีพ จำแนกตามเกณฑ์ของรายได้ มีข้อค้นพบดังนี้

กลุ่มระดับดีเต็น มีรายได้เฉลี่ยวันละ 100-300 บาท โดยสมาชิกมีรายได้เพิ่มจากผู้ไม่มีรายได้หรือผู้มีรายได้น้อย จำนวน 8 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มเพาะเห็ดฟาง บ้านหนองสาหร่าย ตำบลเหนือ อำเภอเมือง สมาชิกกลุ่ม 20 คน ชาย 2 คน หญิง 18 คน มีรายได้เฉลี่ย 3,000 – 6,000 บาท /คน/เดือน

2. กลุ่มผ้าเช็ดมือขอมาลี บ้านคอนสวรรค์ หมู่ 8 ตำบลไผ่ อำเภอเมือง สมาชิก
กลุ่มจำนวน 30 คน ชาย 1 คน หญิง 29 คน มีเงินเข้ากองทุนหมุนเวียน เฉลี่ยคืนสมาชิก
ประมาณเดือนละ 1,500 บาท/คน

3. กลุ่มช่างตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี บ้านคำเม็ก หมู่ 4 ตำบลไผ่ อำเภอเมือง สมาชิก
กลุ่มจำนวน 20 คน หญิงทั้งหมด 20 คน มีรายได้เข้ากลุ่มเป็นทุนหมุนเวียน แล้วเฉลี่ยคืนทุก 3
เดือน ครั้งละประมาณ 5,000 – 6,000 บาท/คน สามารถลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มของ
สมาชิกในครอบครัวได้มาก

4. กลุ่มเย็บผ้าประกอบที่นอน และหมอนชนิด บ้านเหล่ากลาง ตำบลกลางหมื่น
อำเภอเมือง สมาชิกกลุ่มจำนวน 40 คน หญิงทั้งหมด 40 คน มีค่าตอบแทนจากการรับจาก
ผู้ประกอบการเฉลี่ยวันละ 100 – 150 บาท มีงานทำตลอดทั้งปี

5. กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว บ้านโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอขาม
ตลาด สมาชิกกลุ่มจำนวน 30 คน เป็นหญิงทั้งหมด 30 คน มีรายได้นำเข้ากลุ่มเป็นทุนหมุนเวียน
เฉลี่ยคืนโดยการปันผลกำไรเป็นครั้ง ๆ ละ 500 – 1,000 บาท/คน ได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องจาก
องค์การบริหารส่วนตำบลบัวบาน ให้ยืมเงินทุน 20,000 บาท ปลอดดอกเบี้ย สมาชิกมีงานทำ
ต่อเนื่อง

6. กลุ่มผ้าเช็ดมือการบูร บ้านอุ่มเม่า หมู่ 8 ตำบลอุ่มเม่า อำเภอขามตลาด
สมาชิกกลุ่มจำนวน 30 คน ชาย 6 คน หญิง 24 คน มีรายได้จากการจำหน่ายนำเข้ากลุ่มเป็นทุน
หมุนเวียน แล้วนำกำไรเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกเฉลี่ยเดือนละ 2,000 – 3,000 บาท / คน พบว่า
สมาชิกจำนวนร้อยละ 64.67 ยึดเป็นอาชีพหลัก ลดปัญหาหนี้ของวัยรุ่นในชุมชนได้ด้วย

7. กลุ่มศิลปะประดิษฐ์ตกแต่งโถงด้วยผ้าไหม บ้านคำไผ่ หมู่ 6 ตำบลหนองกุง
อำเภอเมือง สมาชิกกลุ่ม 20 คน หญิงทั้งหมด สมาชิกร้อยละ 65.00 มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ
2,000 – 3,000 บาท สินค้ามีความประณีต ราคาค่อนข้างสูง

8. กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าไหม ชุมชนโรงจิว เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอ
เมือง สมาชิกกลุ่มจำนวน 20 คน ชาย 2 คน หญิง 18 คน มีค่าตอบแทนจากผลงานมีรายได้
เฉลี่ยเดือนละ 2,500 – 4,000 บาท มีงานทำต่อเนื่องตลอดปี

กลุ่มระดับปานกลาง มีรายได้เฉลี่ยวันละ 20 – 100 บาท โดยสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผู้ไม่มีรายได้หรือมีรายได้น้อย จำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มดอกไม้จันทร์ บ้านไทยเจริญ หมู่ 18 ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด สมาชิกกลุ่มจำนวน 18 คน ชาย 2 คน หญิง 16 คน สมาชิกมีเงินทุนหมุนเวียนในกองทุน เฉลี่ยคืนครั้งละ 500 – 800 บาท/คน มีงานทำตลอดปี

2. กลุ่มทำขนมไทย บ้านห้วยตุม หมู่ 6 ตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง สมาชิกกลุ่มจำนวน 33 คน หญิงทั้งหมด มีเงินทุนหมุนเวียน 8,000 บาท เฉลี่ยคืนสมาชิกครั้งละ 500 บาท มีรายได้เฉลี่ย 500 บาท/คน/เดือน มีวัตถุประสงค์ในพื้นที่มีตลาดรองรับ

3. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด บ้านโนนสูง หมู่ 5,9 ตำบลโนนสูง อำเภอยางตลาด สมาชิกกลุ่มจำนวน 20 คน ชาย 1 คน หญิง 19 คน มีรายได้จากการขายเห็ดสดมากกว่าเห็ดแปรรูป เนื่องจากอุปการณ์มีราคาแพงไปเพียงพอต่อจำนวนสมาชิก

4. กลุ่มประกอบอาหารตามสั่ง ชุมชนวัดทุ่งศรีเมือง ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง สมาชิกจำนวน 30 คน ชาย 1 คน หญิง 29 คน สมาชิกจำนวน 11 ราย มีรายได้จากการทำอาหารขายเฉลี่ยวันละ 200 – 300 บาท สมาชิกส่วนใหญ่ใช้ความรู้ในการประกอบอาหารให้กับสมาชิกในครอบครัว

5. กลุ่มประกอบอาหารตามสั่ง สำนักงานจัดหางานจังหวัด อำเภอเมือง สมาชิกจำนวน 20 คน ชาย 1 คน หญิง 19 คน สมาชิกจำนวน 8 คน มีรายได้จากการประกอบอาหารจำหน่าย มีรายได้เฉลี่ยวันละ 150 – 400 บาท

ระดับควรปรับปรุง โดยสมาชิกไม่มีรายได้เพิ่มหรือเพิ่มขึ้นเล็กน้อยไม่เกินวันละ 20 บาท จำนวน 6 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มเทียนเจลหอมสมุนไพร บ้านนาจารย์ หมู่ 9 ตำบลนาจารย์ อำเภอเมือง สมาชิกจำนวน 20 คน ชาย 2 คน หญิง 18 คน สมาชิกจำนวน 4 ราย มีรายได้จากการจำหน่ายครั้งละ 300 – 500 บาท สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 ไม่ได้ทำหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือจากจบการฝึกอบรม

2. กลุ่มการทำบรรจุภัณฑ์ บ้านคำไผ่ หมู่ 2 ตำบลหนองกุง อำเภอเมือง สมาชิกจำนวน 20 คน ชาย 4 คน หญิง 16 คน สมาชิกจำนวน 4 ราย มีรายได้เฉลี่ย 200 – 500 บาท/เดือน ทำเป็นอาชีพเสริม ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 ไม่ได้ดำเนินการหลังจากจบการฝึกอบรม เนื่องจากลักษณะงานมีความประณีต ไม่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งเป็นชาวนา ชาวไร่

3. กลุ่มของที่ระลึก / ของชำร่วย เทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมือง สมาชิก จำนวน 20 คน หญิงทั้งหมด สมาชิกร้อยละ 30.00 (จำนวน 6 ราย) มีรายได้จากการทำของชำร่วยงานมงคล เฉลี่ยเดือนละ 400 บาท สมาชิกร้อยละ 70.00 ไม่ได้ดำเนินการหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรม ลักษณะงานเป็นงานชิ้นเล็กต้องการความประณีตจึงไม่เหมาะสมกับกลุ่มผู้รอดูกาลเพาะปลูกซึ่งเป็นชาวนา ชาวนวน

4. กลุ่มศิลปะประดิษฐ์ตกแต่งโถง บ้านโพหนอง หมู่ 2 ตำบลโพหนอง อำเภอเมือง สมาชิกจำนวน 20 คน ชาย 1 คน หญิง 19 คน สมาชิกทั้งหมดเกิดทักษะเล็กน้อยไม่มีรายได้ เพราะผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้จำหน่าย ไม่สวยงามเพราะฝีมือไม่ประณีต หลักสูตรนี้จึงไม่เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพราะสมาชิกกลุ่มเป็นแม่บ้านและผู้สูงอายุ

5. กลุ่มกรีดยางพารา และการทำยางแผ่น บ้านเชียงเครือ หมู่ 2 ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง สมาชิกจำนวน 15 คน ชายทั้งหมด สมาชิก 10 ราย เป็นเจ้าของสวนยางพาราต้นยางพารา ยังไม่พร้อมกรีดยาง ส่วนสมาชิกอีก 5 ราย ไปรับจ้างกรีดยางพารา ยังไม่ได้รับการแบ่งปันค่าแรงจากเจ้าของสวนยางพารา

6. กลุ่มช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม บ้านนาเชือก ตำบลนาเชือก อำเภอยางตลาด สมาชิก 20 คน หญิงทั้งหมด พบว่า สมาชิกจำนวน 4 รายที่รับตัดเย็บเสื้อผ้าในชุมชนมีรายได้เฉลี่ย 400 - 500 บาท/เดือน สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 ไม่มีรายได้เลย เนื่องจากไม่มีจักรเย็บผ้าจึงไม่สามารถรับงานมาทำได้

ผลการประเมินภาพรวม

ผลการประเมินสภาวะแวดล้อมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ร้อยละ 63.68 เป็นผู้ลงทะเบียนปัญหาสังคมและความยากจน ด้านต้องการอาชีพเสริม มีงานทำ รองลงมาคือผู้ว่างงานตกงาน และเป็นผู้ที่ไม่มีทักษะฝีมือหรือมีทักษะฝีมือน้อย ซึ่งสอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของโครงการ เมื่อพิจารณาปัจจัยนำเข้าพบว่าโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 63.68 หลักสูตรเหมาะสมระดับปานกลาง มีความเพียงพอด้านทรัพยากรทั้งวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัด เจ้าหน้าที่ดำเนินงานได้ตามแผนงานที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี ความเหมาะสมในการจัดสถานที่ พบว่า มีความสะดวกสบาย สามารถเดินทางเข้ารับการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม วิทยากรมีระบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับที่พอใจ ผลงานที่ได้ทั้งผลิตภัณฑ์และทักษะฝีมือส่วนใหญ่เกิดขึ้นในระดับปานกลาง สามารถพัฒนาเมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งเกิดความพึงพอใจในผลงาน นำไปใช้เพื่อเพิ่มรายได้หรือใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัวได้ ก่อให้เกิด

ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ลดปัญหาความยากจนได้ระดับหนึ่งด้วย เนื่องจากการประกอบอาชีพเสริมมีรายได้ตลอดทั้งปีทำให้เกิดการออม ลดภาระหนี้สิน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ใช้ประโยชน์จากผลการดำเนินงานเพื่อการอุปโภคบริโภค ส่งผลให้ครอบครัวและชุมชนได้รับการพัฒนาต่อไปด้วย (สุมาลี คู่สกุลนิรันดร์. 2531 : บทคัดย่อ , จิตร เสนะ. 2534 : 116 และ สุพจน์ ศรีบุญสม. 2534 : 66) ซึ่งผลการประเมินสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ ยกกระดับฝีมือแรงงานเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว มีความมั่นคงในอาชีพ และแก้ปัญหาความยากจนได้

จุดเด่นและปัญหาอุปสรรคของการฝึกอบรมด้านอาชีพ

จุดเด่น

จากการประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพพบว่า มีจุดเด่นดังนี้

1. เป็นโครงการที่ตอบสนองนโยบายด้านการแก้ปัญหาทางสังคมและความยากจน เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้ลงทะเบียนความต้องการด้านฝึกอาชีพ หางานทำและอาชีพเสริม ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้ว่างงาน/ตกงาน หรือมีความต้องการปรับเปลี่ยนงานและผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ
2. เป็นการทำงานแบบบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมด้านอาชีพ ภายในจังหวัด ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณแบบบูรณาการ(CEO) จากผู้ว่าราชการจังหวัด
3. เป็นโครงการที่ดำเนินการเชิงรุก ลงในพื้นที่ (Area) ที่มีปัญหา หรือความต้องการรับการช่วยเหลือที่เร่งด่วน เน้นการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม (Participation) เปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้กำหนดสาขาอาชีพที่ต้องการสถานที่ และช่วงเวลาการฝึกอบรม

ปัญหาอุปสรรค

จากผลการประเมินพบว่ามีอุปสรรคดังนี้

1. หลักสูตร บางหลักสูตรไม่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเนื่องจากทักษะหรือพื้นฐาน ความเหมาะสมกับวัยทำให้ไม่สามารถดำเนินการต่อได้หลังจากฝึกอบรม เช่น ศิลปะตกแต่งโถ่ง , ของที่ระลึก/ของชำร่วย , การทำบรรจุภัณฑ์ และเทียนเจลหอมสมุนไพร
2. วิทยากร พบว่า วิทยากรบางหลักสูตรไม่เสียสละเวลา ไม่มีความชำนาญขาดทักษะและความรู้ในการถ่ายทอด

3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางสาขาไม่สามารถสร้างรายได้เต็มที่เนื่องจากขาดวัสดุที่จำเป็นในการดำเนินการเช่นกลุ่มแปรรูปเห็ด ขณะทำการฝึกอบรมให้อุปกรณ์บางอย่างจากวิทยากร เมื่อการอบรมสิ้นสุดลงวิทยากรนำเครื่องมือกลับไป กลุ่มรวบรวมเงินจัดซื้อ แต่มูลค่าสูงจัดหาได้เพียงบางส่วนไม่เพียงพอจึงทำให้ดำเนินการไม่เต็มที่

4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางสาขาไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ เช่น การเย็บจักรอุตสาหกรรม เนื่องจากจักรอุตสาหกรรมมีราคาแพง สมาชิกขาดแคลนทุนในการจัดซื้อ หากไปรับจ้างตามสถานประกอบการไม่สามารถเดินทางไปได้เนื่องจากห่างไกลชุมชนและมีภาระต้องดูแลสมาชิกในครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบจากการประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดและการประสานงานหน่วยงานที่ร่วมการดำเนินการ มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นทางเลือกตัดสินใจกำหนดแนวทางในการดำเนินการโครงการฝึกอบรมด้านอาชีพในอนาคตต่อไป ดังนี้

1. ระบบข้อมูลสารสนเทศ : จัดให้มีระบบฐานข้อมูลดังนี้

1.1 สำรวจความต้องการด้านการตลาด เพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ หรือความต้องการแรงงาน ด้านการพัฒนาทักษะ เพื่อนำมาวางแผนการ กำหนดหลักสูตร/สาขาอาชีพ

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ประชาชน และความต้องการในการฝึกอาชีพ รวบรวมจากกรกัลันกรองของทีระดับหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ (Verity) เพื่อจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนในการช่วยเหลือ

1.3 หลักสูตร/สาขาอาชีพ จัดทำทะเบียน เพื่อให้เป็นมาตรฐาน

1.4 วิทยากร จัดทำทะเบียนวิทยากร มีการประชุมนิเทศก่อนการดำเนินการ ตามกระบวนการเรียน การสอนตามโครงการ ศึกษาดูงาน พัฒนาศักยภาพ เพื่อให้เกิดการเข้าใจและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติการ การฝึกอาชีพของจังหวัด เพื่อเป็นศูนย์รับผิดชอบในการจัดทำแผนแม่บท ประสานการดำเนินงาน จัดให้มีการประชุมสัมมนาผู้จัด/ประสานงานศึกษาดูงาน เพื่อให้เกิดความรู้ด้านอาชีพ แลกเปลี่ยน และบูรณาการ กระบวนจัดการฝึกอบรมอาชีพให้กับ

กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และสนองนโยบายของรัฐบาลด้วย

3. การประเมินผลโครงการด้านฝึกอบรมอาชีพครั้งต่อไป ควรให้มีการประเมินผลทางเศรษฐกิจ (Economic Evaluation) เพื่อดูถึงความคุ้มค่าในการผลิตจะส่งผลถึงการที่จะนำความรู้ไปประกอบอาชีพต่อไปของแต่ละกลุ่มอาชีพในอนาคตเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและมั่นคง และประเมินประสิทธิภาพ (Efficiency) ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อดูศักยภาพ สามารถพัฒนาหรือยกระดับฝีมือให้เกิดความชำนาญการขึ้นเป็นอาชีพเสริมหรืออาชีพหลักต่อไป

บรรณานุกรม

- การพัฒนาชุมชน,กรม.รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตามแผนพัฒนาชนบท
 ยากจนระดับหมู่บ้าน ปี 2528.กรุงเทพมหานคร.
- กิตติพงษ์ ประชุมแดง.ผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชาวบ้านดูเดื่อ ตำบล
 แจระแม อำเภอมะนัง จังหวัดอุบลราชธานี.ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม.มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรี
 นครินทรวิโรฒ มหาสารคาม,2533.
- โกวิท พวงงาม.”การพัฒนาองค์กรประชาชน.”วารสารพัฒนาชุมชน.24(5): 37-38;พฤษภาคม,2537.
- จิตร เสนะ.การเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพทอเสื่อ: ศึกษากรณีบ้านแพง ตำบลแพง อำเภอโกสุมพิสัย
 จังหวัดมหาสารคาม. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาสารคาม, 2534.
- दनัย เทียนพุด. การบริหารและประเมินโครงการฝึกอบรมกรุงเทพฯ:ธนาคารเพื่อการเกษตรและ
 สหกรณ์การเกษตร,2528.
- ดิเรก อุภรห์ราย.การพัฒนาชนบท.กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์,2527.
- ดำรง ฐานดี.สังคมวิทยาว่าด้วยอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,2520.
- ชาญ สมสะอาด. การเจริญในพลอยกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของชาวบ้านยางศรีสุราช
 จังหวัดมหาสารคาม. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาสารคาม,2534.
- ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ เรื่อง การประเมินหลักสูตรนิสิตปริญญาโท
 วิชาเอกอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,2529.
- นิตา ชูโต. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : ธรรมสารการพิมพ์, 2527.
- บัวภา ฝ่ายเพชร. การประกอบอาชีพหัตถกรรมทอผ้า: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านละว้า ตำบลเพี้ยซ้าย อำเภอ
 บ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาสารคาม,2534.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. วิถีวิทยาศึกษาสังคมไทย วิถีใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรส
 โปรดักท์,2535.
- ประชุม รอดประเสริฐ. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์,2537.
- ประชุม รอดประเสริฐ.การบริหารโครงการ.กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์,2535.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์.การวิจัยประเมินผล: หลักการและกระบวนการ.กรุงเทพมหานคร:การพิมพ์พระนคร,2529.

เมธี ครองแก้ว.รัฐบาลกับช่องว่างรายได้ของประชาชน.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2523.

วรนนท์ บุญนาค. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านจากการประกอบอาชีพเจียรไนเพชรรัสเซีย: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านดอนหัน ตำบลโนนสะอาด อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น.

ปริชญานีพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม,2535.

เพียรพรรค ทศดร. ถวายราชสดุดีน้าพระทัยจากในหลวง.ม.ป.ท.,2530.

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี .การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2548.

วิจัยและประเมินผล.กอง.กรมการพัฒนาชุมชน.รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างในความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต.กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน,2528.

วิลาศ สิงห์ชัย.ปัญหาและการบริหารฝักอบรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,2520.

วิรัตน์ ไรยสกุล.”หน่วยงานกับความจำเป็นของการฝักอบรม,”วารสารมาเลเรีย.20(3):111-117; พฤษภาคม-มิถุนายน,2528.

วุฒิชัย จ้านงค์. “หลุมพรางในการฝักอบรม,”วารสารข้าราชการ (12) : 57-69; ธันวาคม, 2520.

ศิริชัย กาญจนวาสิ .ทฤษฎีการประเมิน.สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2548.

ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ(ศตจ.).”แนวทางการแก้ไขปัญหาลังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ,”เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเตรียมความพร้อมแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนและความยากจน;เอกสารอัดสำเนา,2547.

ส. วาสนา ประมวลพฤษ์.คู่มือการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เรื่องหลักการและการประเมินผลทางการศึกษา.กรุงเทพฯ:เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์,2544.

สมนึก ปัญญาสิงห์.ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2524.

สมพงศ์ เกษมสิน. การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2516.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์.การประเมินผลโครงการประชุม: หลักการและการประยุกต์ใช้.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2523.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์.รวมบทความการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

สุพจน์ ศรีบุญสม.ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการประกอบอาชีพผ้าทอน้ำนองเขื่อนช้าง
ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.ปริญญาโท ศศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม,2534.

สุมาลี คู่สกุลนิรันดร์.การประกอบอาชีพเสริมของชาวนาอีสาน: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านศรีฐาน
อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร.ปริญญาโท ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม,2531.

สุปราณี ศรีฉัตรวิมุข.การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคคล.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์,2524.

เสาวลักษณ์ สิงห์โกรินทร์ และกมล อุดลพันธ์ “การฝึกอบรม : แนวทางหนึ่งในการพัฒนาบุคคลใน
องค์การ”.วารสารรัฐศาสตร์. 1 (1) : 64-85; มิถุนายน-ตุลาคม, 2523.

อุ้นตา นพคุณ.การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ :กรุงสยามการพิมพ์,2527.

Alkin ,M.C.Evaluation Theoly Development, Education Comment.1969.

Stufflebeam, Danail L. Educational Evaluation Theory and Practice. Illinois:Peacock,1985.